YENİGÜN SANAT

NİSAN 1984 Sayı: 1

ÇAĞRI!

GENÇ

Şairler
Romancılar
Hikayeciler
Karikatüristler
Fotoğrafcılar
Tiyatrocular
Sinemacılar
Eleştirmenler

YENİGÜN SANAT
sizin derginizdir.
Eserleriniz,
Yazı ve Eleştirileriniz
YENİGÜN SANAT'ı
güçlendirecektir.

YENİGÜN SANAT

NİSAN 1984 Sayı: 1

İÇİNDEKİLER

Çıkarken 2
İlk Ürün 3
Mihail Şolohov - İ.İamenko 4
Şiir - Mustafa Vural 7
Hasan Hüseyin öldü 8
Bir Başka Pencereden 9
Şiir - Hasan Hüseyin 15
Şiir - Hasan Hüseyin 16
Şiir - A. Serdar Aysev 17
Şiir - Adnan Yücel 18
Şiir - Ahmet Telli 19
Şiir - Ömer Nida 20
Şlir -Veysel Öngören 21
Şiir - Öykü Alp 24
Fotoğraf 25
Şiir - Muin Besleso 26
Anılar Denizinden Bir Damla
Azime Korkmazgil 27
Şiir - Abdulkadlr Budak 37
Fuad ve Ali Paşaların Siyasal
Vaslyyetnameleri ve
24 Ocak 1980 Kararları
A. Nejat Ölçen 38
Basında Yozluklar: "Sakıncasız"
Can Berkmen 40
Türkçe'nln özleşmesi ve Sanat
Vecihl Timuroğlu 41
Tiyatro Soruşturması--
Can Berkmen 44
Edebiyatta bir yabancı ya da Fe'yad
Veysel Öngören 48
Şlir - Hasan Hüseyin 50
Öykü - Aysın Uğur Keser 56
Bir Flim: "Golda" Türkkaya Ataöv 59
Karikatür 61
Kısa Haberler 62
Bulmaca 64

Ayda bir yayımlanır.

- *YENİGÜN SANAT (Yenigün Gazetesinin ücretsiz ekidir.)*
- *Sahibi:* Kemal Bayram ÇUKURKAVAKLI
- *Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:* Alev ÇUKURKAVAKLI
- *Genel Yayın Koordinatörü:* Can BERKMEN
- *Dizgi:* Gülümser URAL
- *Film— Kamera* H.İbrahim LESKİ
- *Montaj:* T.Sinan CEBECİK
- *Baskı:* Mustafa ASAL, Gazi TOKGÖZ (Yenigün Gazetesi Ofset Tesisleri)

İLAN FİYATLARI:

Tam Sayfa:
Siyah—Beyaz 20.000TL.
Renkli 40.000TL.

Yarım Sayfa:
Siyah—Beyaz 10.000TL.
Renkli 20.000TL.

1/4 Sayfa:
Siyah—Beyaz 5.000TL.

Arka Kapak:
Siyah—Beyaz 50.000TL.
Renkli 100.000TL.

Kapak İçleri:
Siyah—Beyaz 35.000TL.
Renkli 70.000TL.

YAZIŞMA ADRESİ: Agah Efendi Sokak Uçar İş Hanı 8/5
ULUS—ANKARA. Tel: 24 23 32 - 11 74 87

Çıkarken

Kemal Bayram

İşimiz gazetecilik. Ekmeğimizi bu iş'den yemeye çalışıyoruz. Değişen ekonomik yapı içinde bize bu ekmeği "ağız tadıyla" yedirmemeye çalışanlar var. Önümüze çıkarılan engeller açmazlar hergün artırılıyor. Hergün üstesinden gelebilmemiz önemli savaşımları gerektiren yeni "oldu bitti"lerle karşı karşıyayız. Bu yüzden gerilim hiç eksilmiyor bizde. Hababam artıyor.

Ekmeğimizde, işimizde bunca gözü olanlar: "Çağdaş ekonomik kurallar budur, güçlü olanlar, zayıf olanları ortadan kaldıracaktır." diyorlar. "Siz yaşamayın, biz yaşayalım. Siz olmayın biz olalım..."

Haklılar mı bunda? Gerçekten çağdaş olan ekonomi kuralları güçlüden yana mı?

Hayır, hayır, çağımızda yok böyle bir kuram. Bunu yalnız acımasız kapitalist metodun acımasız sözcüleri söyleyebilirler. Yerel basının bir adım ilerlemesine dağıtılıp satılmasına karşıdırlar. Dergilere, kitaplara düşmandırlar. İsterler ki, kitle iletişim araçları yalnız kendi ellerinde bulunsun. Herşey kendi görüşleri doğrultusunda gelişsin.

Peki ne olacak kitle iletişim araçları ellerinde bulununca?

Kendi dünya görüşlerine uygun, devinimden yoksun, sadece soluklanan bir kamuoyu yaratacaklar. "Kültür" adı altanda, okşayıcı, gıdıklayıcı düşün kırıntılarıyla ulusu yozlaştıracaklar. Toplumun bulunduğu noktada çakılıp kalmasını, daha ötelere geçmemesini sağlayacaklar. Az şey mi bunlar? Az şey mi iğdişlik?

Gazeteciliği, dergiciliği, kitapçılığı, yazınsal ürünleri, edebiyatı ve plastik sanatları bunların güdümünden kurtarmak ve korumak zorundayız. Bunun için gerekli finans kapitali, dayanışmayı kurmak zorundayız.

Bugün herhangi bir yaymevi, dünyanın en değerli eserini yaymlamış olsa, pazarlama ve dağıtım olanaklarından yoksunsa, okurlarla bağ kuramamışsa sonuç sıfırdır. Ülkemizde basılı eserlerin dağıtımı ne acıdır ki bir iki örgütün elindedir. Bu örgütler özellikle kendi dünya görüşlerini yansıtmayan sanat yapıtlarına kapalıdır, sağırdır.

Oysa sanat, insan emeğinin yansıma alanıdır. İnsanın ve toplumun geçirdiği tüm evrelerde, mülkiyet ve emek ilişkilerinde, doğayla savaşımda, yüzyılları masalla, dansla, yontuyla, çizimle, şiirle taşımış, büyüyle, tapınma yakarışlarıyla dinamizmin, değişimin yarınlara ulaştırıcısı olmuştur. Bu etkin gücü neden başkalarının eline bırakalım? Bu güç neden bize karşı kullanılsın?

İşimiz gazetecilik, yayıncılık. İnsanı insana yaklaştıran, yabancılaştırmayan, çürümüşlüğün, tükenmişliğin, durağanlığın savunucusu olmayan bir sanat çabasında, var mısınız?

Şövenizme, fanatizme sapmayan, kopyacılığa, devşirmeciliğe, klişeciliğe ödün vermeyen, felsefi, estetik ve toplum bilim açısından yanlışlara düşmeyen böyle bir çaba inanıyoruz ki, ekmeğimizde işimizde, gözü olanları, klikleri, "sanat için sanat" kalpazanlarını ürkütecektir.

"Yenigün—Sanat" arkasından "Pazar Postası" ve başka yayınlarımızla biz, işimizde gözü olanların karşısına çıkacağız.

Saygılarımızla.

ALEV ÇUKURKAVAKLI
Yazı İşleri Müdürü

ilk ürün

Yayın yaşamına 1968 yılında başlayan YENİGÜN aradan geçen 16 yıl boyunca başarı grafiğini sürekli yükseltmiştir. 1981 lerde bin-binbeşyüz gazete satışı yapılırken bu rakam 70'te üç bine, 73'te ise yüzyirmi bine kadar çıkmıştır.

Dev bir yazar kadrosunun bulunduğu YENİGÜN 1973 yılı sonunda, şimdi ulusal basın olarak adlandırdığımız "İstanbul Gazetelerinin (sayıları o zaman 5-6 idi) ortak kuruluşları olan dağıtım örgütlerince sistemli bir şekilde baltalanarak, engellenerek büyük bir ekonomik bunalımın içine sokulmuştu. Gazetemiz 1974 yılına zorunlu olarak kapalı devre çıkarak girdi. Aradan geçen 10 yıl boyunca YENİ—GÜN; magazin, televizyon, turizm ekleri vererek Ankara'da bir bölge gazetesinin varlığını, hem İstanbul'a hem de çevreye duyurmaya çalıştı. Bu küçük çıkışlar gazeteyi az tirajlı fakat yazdıklarından kuşku duyulmayan bir yayın organı olarak saydırmayı başardı.

YENİGÜN artık günümüzde eskimiş bir sistem olarak adlandırılan, tipo baskı sistemiyle yayınlanmaktadır. Gazetemizin elinde 60 yaşın üstünde bir rotatif baskı makinası vardır. Ve 1984 yılında çalışmaya başlayan, IBM dizgi, kamera, film, pikaj, montaj üniteleri, düz ofset baskı makinası bu ihtiyar rotatifin yanına ulanmıştır. YENİGÜN'ü bölgede etkili bir gazete yapmak, renksiz fakat okunur gazeteyi yaratmak için idare kadromuz geçtiğimiz yıl boyuncu büyük çaba harcadı. Yukarıda saydığımız tesislere kavuşurken günlük bir gazeteye basabilecek ofset baskı makinasına iş gelince tıkanıp kaldık. Çünkü fiyatı yüz, yüzelli milyon arasında değişen böyle bir makinaya sahip olmamız olanaksızdı. Her yıl dışarıdan milyonlarca lira döviz ödenerek getirilen web baskılardan birini almak, bankaların ve bazı çevrelerin ellerinden öpmemizi gerektiriyordu. Biz bunu yapmadık. Yapamazdık. Gözlerimizi olanaksızlıklar içinde 60 yaşındaki rotatifimize çevirdik. İhtiyar baskı makinası, üzerinde küçük bir takım ekler yapıldıktan sonra değme web ofsetlere, milyonluk makinalara taş çıkartacak şekilde baskı yapacağının sinyallerini veriyordu bize. Yeni merdaneler, kazanlar, dişliler ekleyerek bu ihtiyar makinayı canlandırdık. Ofset sistemin gereği olan fakat tipo baskıya tam anlamıyla ters gelen eklemeleri de yaptık. Ve bu yaşlı makina emeklerimizi boşa çıkartmadı, istediğimiz pırıl pırıl sonucu verdi. Türkiye'de değil dünyada ilk kez tipo baskı yapan bir rotatif ofset sisteme dönüştürülüyordu. Bu çevrede, basın sanayiinde büyük şaşkınlık yaratan uygulama, bizim yıllar boyu düşlediğimiz günlük ofset gazeteye, haftalık sanat dergisine, günlük akşam gazetesine ulaşmamız için ortam yaratıyordu. İşte YENİGÜN SANAT bu sistemin ilk ürünüdür. YENİGÜN SANAT kısa bir süre için aylık olarak yayınlanacaktır. Dergi okuru ile birlikte olgunlaşacak, okur eleştirileri yönünde öz ve biçimde mükemmeli sunmaya çalışacaktır.

YENİGÜN SANAT'ın teknik ve yayın kadrolarında genç yetenekler var. Derginin yönetimini Can Berkmen üstlendi. YENİGÜN SANAT'ın çıkışında yazıların seçiminden mizanpaja, montajdan baskıya kadar olan her aşamada emeği imzası var.

Bu sayımızda yitirdiğimiz iki ünlüye, iki büyük ustaya geniş yer verdik; Mihail Şolohov ve Hasan Hüseyin. Öykü Alp'in "Elli bin can sustu" şiiri ve savaşın acımasızlığını sergileyen bir fotograf Filistin halkının dramını getirdi sayfalarımıza.

Serbest kürsü köşemizde Sayın Ali Nejat Ölçen'in ilginç bir yazısı var: Fuad ve Ali Paşaların siyasal vasiyyetnameleri ve 24 Ocak 1980 kararları.

Aysini Uğur Kezer'in yeni bir öyküsü ile değerli hocamız Türkkaya Ataöv'ün Siyonist propaganda yapan Goldo filminin eleştirisi ilginizi çekecek.

27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü nedeniyle sorunlarını gün ışığına çıkartmaya çalıştığımız tiyatromuza ilişkin yankı uyandıracak bir soruşturmanın ilk bölümü bu sayımızda yer alıyor.

YENİGÜN SANAT'ın yeni sayılarında buluşmak dileğiyle.

TOPLUMCU GERÇEKÇİ DÜNYA EDEBİYATI SEÇKİN BİR TEMSİLCİSİNİ YİTİRDİ

MİHAİL ŞOLOHOV

"BENCE, SAYGINLIĞI YA DA YAŞI NE OLURSA OLSUN HİÇ— BİR YAZAR KENDİSİ İÇİN BİR AYRICALIK İSTEĞİNDE BULU— NAMAZ. YANLIŞ YAPMA ÖZGÜRLÜĞÜ'NE GELİNCE; EĞER BİR KOLLEKTİF ÇİFTLİKTE GRUP ÖNDERİ YANLIŞ YAPARSA ÇİFTLİK BAŞKANI ONUN YANLIŞINI DÜZELTECEKTİR. BU, YEREL NİTELİKTE BİR YANLIŞTIR VE DİĞER İNSANLARA ZARAR VERMEYECEKTİR. YAZAR, YAYIMLANAN BİR ÇA— LIŞMASINDA YANLIŞ YAPARSA BİNLERCE OKURU YANLI— ŞA SÜRÜKLEYECEKTİR. İŞTE MESLEĞİMİZİN TEHLİKESİ BU— RADA YATAR..."

MİHAİL ŞOLOHOV

Toplumcu gerçekci dünya edebiyatının büyük kalemi, Mihail Solohov 24 Mayıs 1905 tarihinde Don bölgesinde Vesenskaya adlı bir Kazak kasabasından uzak olmayan Krujilino köyünde dünyaya geldi. Annesi Anastasya Çernikova çok eski bir köle ailesinin kızıydı. Anastasya Çerkova, eski bir köle ailesinin kızıydı. A.Çernikova 1942'de Vesenskaya'da bir faşist bambardımanı sırasında öldü. Babası Aleksandr Solohov, Riazan yöresi kökenliydi. Yazarın tanıklığına göre babası, "satın alınmış bir toprak üzerinde buğday yatıştırmış, köy çapındaki bir ticari işletmede küçük bir memurluk yapmış, buharlı bir değirmende müdür olmuş vb." bir adamdı.

Mihail Solohov eğitimine kilise okulunda başladı, daha sonra lisede okudu. Geleceğin yazarı, Don üzerindeki uzun ve acımasız savaşın hem tanığı hem de neferi oldu. Solohov hanüz on beş yaşında bir delikanlıyken, okulunu bırakarak, yiyecek ve silâhlı çetelerin desteğiyle buğdayı saklayan ve genç Sovyet Cumhuriyeti'ni açlıktan kırdırmaya çalışan Kulak'lara karşı amansız bir mücadele veriyordu.

Yazar, özgeçmişinde sunları anlatıyor: "1920'den sonra Don'da çalıştım, tüm topraklarını karış karış dolaştım. Uzun bir süre yiyecek ve silâh sağlamakla görevlendirilmiştim. Don'u ele geçirmiş çeteleri artlarından 1922'ye kadar kovaladım, çeteler de bizi kovalıyorlardı. Her şey olması gerektiği gibi geçiyordu. Her türlü acı olayı gördüm.."

Solohov 1922'nin sonlarında Moskova'ya geldi. İskele hamalı oldu, vasıfsız

İşçilik yaptı, yazıları temize çekme işinde çalıştı. 1923'te yazmaya başladı. Solohov'un gençlik öykülerinin temelinde, Don bölgesinde çok dramatik ve acı geçen sınıf mücadelesine katılma özdeneyimi yatar.

M.Solohov'un ilk öykülerinde, kahramanlar çoğu zaman bir haydut saldırısında Kulak kurşunuyla ölürler. Fakat yeni insanlar nöbeti devralır. Solohov, ne arkadan vurmaların, ne düşmanların iftirasının, ne de geçmişin boş inanç ve önyargılarının çalışan halkın bağrından gelen Ekim Devrimi'nin eseri yeni yaratıcı güçlerin gelişmesine engel olamayacağını kanıtlar. Yeni dünyanın yüksek adaletinin ve gerçek insan sevgisinin vazgeçilmez bir biçiminde kanıtlanması, Solohov'un ilk öykülerinin en iyi sayfalarında belirir ve onları yiğit bir coşkuyla kavuşturur.

***

1925'te Moskova'dan ayrılan Solohov, doğum yeri olan Don'a döndü. Edebiyat, yaşantısındaki en önemli iş haline geldi. Yirmi yaşındaki yazar, Durgun Don üzerine çalışmaya başladı. Sosyalist gerçekçilik yönteminin usta sanatçıya sunduğu tükenmez olanakların parlak bir tanığı olan bu yapıt, Sovyet edebiyatının, zaferini ve övüncünü oluşturdu. Halkın, devrim ve iç savaş günlerindeki yaşantısını anlatan ve dört ciltten oluşan bu görkemli destan, Solohov'un onbeş yıllık yoğun çalışmasının ürünüdür.

İlk ciltler yayınlanır yayınlanmaz Durgun Don, L.Tolstoy'un Harp ve Sulh'uyla sık sık kıyaslanmaya başlandı. Bu haklı bir kıyaslamadır. Kucaklanan olayların genişliği plânların epik yoğunluğu, öyküdeki dramatik yan ve psikolojik derinlik açısından Harp ve Sulh ile Durgun Don, aralarında büyük bir benzerlik taşıyan yapıtlardır. Büyük klasik Rus edebiyatıyla, tarihsel yaşantısına henüz başlayan genç Sovyet edebiyatı arasındaki sürekliliği kendi gözleriyle saptayabilir.

Solohov, Durgun Don'da halkını, tarihsel bir gelişmenin en kararlı anında göstermiştir. Geniş ve serbest anlatısı, çok sayıda bireysel yaşantıyı ve essiz kahramanları kucakladığı gibi aynı zamanda yığınsal toplulukşahneleri açısından da zenginlikler göstermektedir.

***

Durgun Don'un öncü Sovyet ve yabancı edebiyatların gelişmesinde büyük bir katkısı olduğu kadar, yeni insanın ve öncü Sovyet toplumunun hümanist ahlâkının oluşumunda da büyük bir etkisi bulunmaktadır.

Gerçek dünyayı, tarihsel olarak ayırıcı özellikleri kesin çizgilerle ve klasik bir açıklıkla yeniden yaratma ustalığı Solohov'un en değerli niteliklerinden birini oluşturur. Aynı ustalık, Uyandırılmış Toprak'ta da bütünüyle ortaya çıkmaktadır. Uyandırılmış Toprak, "olayların yakıcı izi üzerine kurulmuştur. Bu roman ortaklaştırma döneminde Sovyet kırlarındaki büyük sınıf savaşlarını anlatır.

Yazar, yayıncı ve halk adamı olarak Solohov'un yaşamı, Sovyet halkının yaşamı ve mücadelesine kopmaz bağlarla Büyük yurtsever savaş'ın karanlık günlerinde, Sovyet yazarlarının büyük bir kısmının yaptığı gibi orduya girmiş ve savaş muhabiri olarak çalışmıştır. Savaşın ilk aylarından başlayarak, Solohov'un Don Üstüne, Güneyde Kazaklar Adlı araştırmaları günlük basında ve ayrıca yayınlanarak ortaya çıktılar. Solohov'un Kin Duyma Sanatı Adlı Öyküsü ile Vatan İçin dövüştüler adlı romanının yayınlanan bölümleri savaşta büyük bir popülerlik kazandı.

Savaştan sonra yayıncılığa devam eden yazarın yapıtlarının içeriğini de, aynı biçimde, mücadele içindeki halkların çıkarıyla yazarın duygularının, birbirine kaynaşması belirler.

Yayıncılık hayatında Solohov herşeyden önce hümanist bir yazar olarak ortaya çıkmıştır. Savaş meydanlarında şiddet ideolijisi uygulayanlar üzerine şimşekleri yönelttı. Dünyadaki tüm namuslu insanları uyanık olmaya ve barış için etkin bir mücadeleye çağırdı.

İnsanoğlunun barışçıl ve yaratıcı çabasına engel olanlardan nefretle, üretken elleriyle inanılmaz bir hızla yıkıları yeniden kuran, büyük zenginlikler yaratanlardan ise gururla söz eder:

"Bir çocuğu şefkatle okşamasını bilen eller, kömürü işleyen eller, trenleri yürütür

evler ve fabrikalar kurar, toprak sürer, makinelerine özenle bakar, barış için oy kullanır. Yumuşak eller; parmak uçlarından müziğin yayıldığı ve insanlığın acılarının onduğu iyi eller, savaşa karşı oy insan emeğinin büyük zenginliklerini yaratan zeki eller, ekmeğini namusuyla kazananlara mutlu bir gelecek sunmak için savaşa karşı oy kullanır."

Mihail Solohov benzersiz yeteneğini, içinde doğup büyüdüğü ve uğrunda tüm gücüyle çaba harcadığı halkının sunmuştur.

Ve Mihail Solohov öldü. Ama yarattığı "Griska" yaşıyor. Solohov yapıtlarıyla ve insanlığa sunduğu hizmetlerle çağlar boyu yaşayacak.

İ.İAKIMENKO

ÇOK GEÇ OLMADAN

Değerli dostlar ve meslektaşlar, dünya yazarları,

Size insanlık tarihinin çok çetin anında seslenıyorum...

Otuz yıl kadar önce, dünyanın her yerinde halkların barış uğrundaki çabaları Soğuk Savaşın yıkıcı özüne üstün gelirken, dünya yazarlar topluluğuna Inostrannaya Literatura dergisi aracılığıyla Doğu ve Batı'nın yazarları, farklı görüş ve inançlara sahip insanlar arasında içten ve canlı bir diyalog için çağrı yapmıştım.

O sırada beni bu çağrıya istekiendiren, sözleriyle insanların zihin ve yüreklerini etkileyebilenlerin çabalarını birleştirme arzusuydu.

Ama şimdi sorun edebiyat sorunu değil. Söz konusu olan insan soyunun ve onun beşiği, yeryüzünün bizzat kendi varlığıdır. Sorun, yarının olup olamayacağı, çocuklarımız ve torunlarımızın gökyüzünde güneşi görüp göremeyeceğidir.

Barışın düşmanları aklın sesine kulak vermeyi reddediyorlar, harap edici bir savaşın evrensel alevine dönüşmek üzere yayılmaya ve gezegenimizdeki tüm hayatı yoketmeye hazır nükleer ateşi daha da körüklüyorlar.

Silahı yalnızca kalem ve kâğıt olan yazar tüm bunlara nasıl karşı koyabilir?

Size, aynı sorunun yaklaşmakta olan 1. Dünya Savaşı'nın uğultularını duyan Lev Tolstoy tarafından da sorulmuş olduğunu hatırlatmak isterim. 80 yaşında 1909 Stockholm Barış Kongresi'nde yer almayı kabul eden yazar, savaştan kazançlı çıkacakların emrinde milyonlarca para, milyonlarca asker olduğunu vurguluyordu. Savaşa karşı çıkan yazarınsa, yalnızca bir tek, ama çok güçlü silahı vardır—hakikat. Ve işte bu, mücadelemizin umutsuz olmadığını, hatta eğer tüm barışsever insanlar — edebi söz yeteneğine sahip olanlar dahil— tüm zekâ, bilinç ve yeteneklerini bu ana amaca yönelttikleri takdirde başarılı olacağını söylememiz için yeterlidir.

Dünya yazarlarına, günümüz yazarlarına, dost ve meslektaşlarıma seslenıyorum: Devam eden çılgınlığa, sürekli nükleer silâhlanmaya karşı sesinizi yükseltin.

Umarım bu çağrım ıslıtılır.

Inostrannaya Literatura'nın bir editörü olarak, dergimizin sayfalarını bu ivedi ve baskın konu üzerinde düşünce alışverişine açıyorum.

Çok geç olmadan!

(Asya ve Afrika yazarları 7. konferansında okunan çağrı)

Şair yüreğim
Demirci ellerimden
utanıyor
Kapılara kilit
Pencerelere korkuluk
yapmaktan

MURTAZA VURAL

Ozan HASAN HÜSEYİN Öldü.

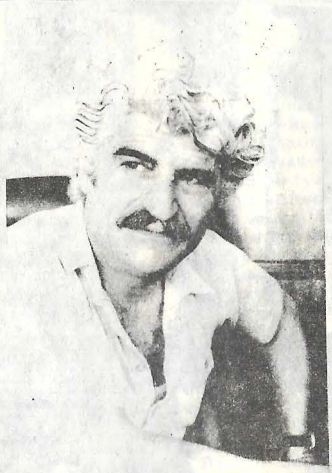

Geçtiğimiz Yıl, 22 Şubat 1983'de bir beyin kanaması geçiren ve tam olarak bir türlü kendine gelemeyen ozan Hasan Hüseyin Korkmazgil sonunda 26 Şubat günü, 57 yaşında ölüme yenildi. Bir demiryolu işçisinin oğlu olarak dünyaya gelen, Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra bir sürü işte çalışıp ekmeğini taştan çıkaran Hasan Hüseyin, uzun bir süre "Akis" dergisinde çalışarak ekmeğini kazandı, gazetelerle dergilere mizah öyküleri ve fıkralar yazdı. İlk şiiri 1959 yılında "Dost" dergisinde yayımlanmıştı. İlk kitabı ise, 1963 yılında yayımlanan "Kavel" oldu. Kitap o günden bu yana birçok baskı yaptı. Daha sonra, "Temmuz Bildirisi" (1965), "Kızılırmak" (1966), "Kızılkuğu" (1971), "Ağlasun Ayşafağı" (1972) "Oğlak", "Acıyı Bal Eyledik" (1973), "Kelepçemin Karasında Bir Ak Güvercin" (1974), "Koçero Vatan Şiiri" (1976), "Haziranda Ölmek Zor" (1977), "Filizkıran Fırtınası" (1981), "Acılara Tutunmak" (1981) ışıklarla oynamayın, çıktı. Hasan Hüseyin, mizah dergilerinde çıkan öykülerinin bir bölümünü de "Öhhöö!" (1964), "Made in Turkey" (1970), "Bıyıklar Konuşuyor" (1971), adlı kitaplarda topladı. "Bağdat Basra Yollarında" (1974), adlı bir de gezi kitabı çıkardı.

Yenigün Gazetesi'nden emekli olan Hasan Hüseyin "Kavel" ile Yeditepe Şiir Ödülü'nü (1964), "Kızılkuğu" ile 1970 TRT Sanat Ödülleri yarışmasında başarı ödülünü, "Filizkıran Fırtınası" ile 1981 Toprak Şiir Ödülü'nü ve Nevzat Üstün Şiir Ödülü'nü kazandı.

Bu sayımızda ozanımızın Bilim ve Sanat konusundaki görüşlerini de özetlediği bir yazısını yayınlıyoruz.

Hasan Hüseyin

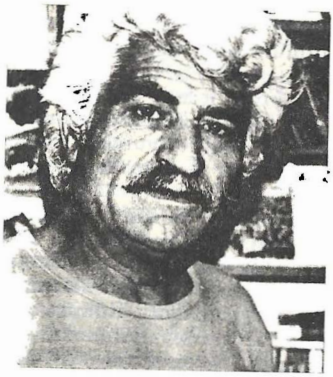

BİR BAŞKA PENCEREDEN

ÖLÜMÜ KORKUTMAK

Kim ne derse desin, Sanat'ın temelinde ölüm korkusu, ölümü korkutma çabası yatıyor.

Piğme'lerin altmışiki sözcüklük bir sözlükleri varmış, bunun ellibeşi sövgü'ymüş.

Nedir işlevi sövgünün?.. Yaşamak için, yaşamayı sürdürmek için, yaşamaya son veren hertürlü düşmanı korkutmak, ürkütmek ve kaçırtmak!.

Der ki bir türkümüz: 'oy oy demeye geldim/ kaymak yemeye geldim/ meramım kaymak değil/ yâri görmeye geldim'.

Sanat, işlevsel yönden, zamanla kılık değiştirmiştir. Bu bir zoruniluktur: evrimin, gelişimin, algıbilinç düzeyinin doğal bir sonucudur.

Acılar ve sevinçler, yerel duyarlıkları da, bölgesel duyarlıkları da, ulusal duyarlıkları da aşıyor günümüzde. Yeni bir çağın eşiğinde kıpırkıpırız. Sanatın kökleri, bu yeni çağın sularına değdi bile!..

Evrensel ölüme karşı boynumuz kıldan ince. Bunu anladık. Yaşayanlar ölür birgün. Bilincindeyiz bunun!.. Ama, doğa yasasının dışında, toplumsal ölüm-öldürme odakları da varsa, ne yapsın Sanat?..Yeni bir öz ve yeni bir kılıkla çıkmak zorunda değil mi insan içine?.. 'Meramım kaymak değil/ yâri görmeye geldim' dizeleri, çok güzel vurgulamıyor mu bu gerçeği?.. Yaşamakta olduğumuz bilim çağında bundan güzel kılık olur mu Sanata!..

Diyor ki Yunus Emre:

'Ey yâreniler ey kardeşler/ Korkarım ben ölem deyi/ Öldüğüme kayırmam ben/ Ettiğimi bulam deyi', 'Yanlarıma kona elim/Söz söylemez ola dilim/Karşıma gele amelim/N'ettim ise bulam birgün', 'Yeryüzünde gezer idim/Uğradım milketler yatar/ Kimi ulu kimi küçük/K'ey kuşağı berkler yatar', 'Kimi yiğit kimi koca/ Kimi vezir kimi hoca/Gündüzleri olmuş gece/ Onculayın çoklar yatar', 'Sana ibret gerek ise/ Gel göresin bu sinleri/ Ger taş isen eriyesin/Bakıp görünce bunları', 'Şunlar ki çoktur malları /Gör nice oldu halleri/Sonucu bir göynek giymiş/Onun da yoktur yenleri'.

Görüyorsunuz, Ölüm konusunda, doğa yasasına karşı konulamıyacağının bilincinde Yunus Emre. Onun korkusu artık, Toplumsal Ölüm!.. Toplumsalsınıfsal ölüm odaklarını evrensel ölüm gerçeği karşısında uyarmak istiyor o!.. Atlasanız zıplasanız da, çalıp çırpsanız, sömürüp semirseniz de, o son'dan yakanızı kurtaramazsınız ey aptallar, diyor Yunus Emre.

Yunus'tan nice yüzyıl sonra Şekispir, oyun kahramanlarından birinin eline bir kurukafa veriyor ve ona şöyle dedirtiyor: 'Varolmak veya olmamak, işte hepsi bu!'

Ondokuzuncu yüzyılın aydınları, ellerinde kafatasıyla dolaşıyorlardı. Neydi bundan amaçları?..

Caddelerde kafatasıyla dolaşmak, ağu içmek, şakağa tabanca dayamak, çılgınlık denilen işler yapmak, kendi gömütünün yapılışını seyretmek, 'vızgelir bana ölüm'diye haykırmak, yaşamaktan vazgeçmiş görünmek, 'kendimi öldürürüm' korkutmaları, o 'cennet-cehennem' masalları; nedir bütün bunlar?..Ya nedir o piramitler, o lâhitler, o kral gömütleri, o mumyalar, o anıtlar, yontular?...

Ölüme meydan okumak değil de nedir bu?..

'Sanatçı, gününün tanığıdır' deniliyor. Geçtiğimiz şu yola bir bakalım, ne görüyoruz?..

Bugün bize ilkellik gibi görünen herşey, geçmişimizdir bizim, gün'ümüzdür, gerçeğimizdir. Yılan gömlek değiştirir gibi sıyrılıp atamayız sırtımızdan bu gerçeği!.. O gerçeğin son halkasıyız biz, bizden sorakiler de son halkası olacaklar.

Bilim ve Sanat, yaşam denilen yolun iki kıyısıdır.

Geçmişte Bilim'in anasıydı Sanat; günümüzdeyse, bilimden beslenmeyen sanat ürününü elimizin tersiyle itiyoruz. Bu da bizim gerçeğimiz.

Tutuculuk, evrensel akışı durdurmağa yeltenmektir. Kimin haddine bu!..

Çok mu konuştum yoksa?..

ŞİİR DEDİKLERİ

Yıllardır yazar, çizer, söylerim: bilineni bilinmeze, görüneni görünmeze, duyulanı duyulmaza, kısacası, somutu soyuta itmek değildir Şiir'in işi. Tam tersi: bilinmezi bilinir, görünmezi görünür, duyulmazı duyulur, duyumsanmazı duyumsanır, algılanamazı algılanabilir yapmaktır!..

Konuşamıyor musun? Konuş öyleyse!.. Sesin yok mu? Seslen öyleyse!.. Elin kolun yok mu? Kımıldat öyleyse!.. Al eline kâğıt-kalem, yaz derdini çarşaf çarşaf. Roman dersin adına, öykü dersin, anı dersin, deneme, eleştiri, izlenim dersin; neden sığınıyorsun Şiir'e? Ne bekliyorsun Şiir'den?.. Neden ille de Şiir?..

Demek ki, etinden, kemiğinden, kanından gelen bir dürtü bu?.. Değilse, niçin çalmıyorsun başka kapıları da, ille de Şiir diye tutturuyorsun?..

Bak kardeşim: bırakalım dolambaçlı sözleri, ağzımıza sığmayan yorumlarla, tanımlarla çevremizi aldatmayı, yanıltmayı, oyalamayı!.. Cançekişenlerin konuşmasına 'Gargaraya düşmek' denir bizde. Cançekişenin gargarasından kimse birşey anlamaz!.. Gargara noktasında sözler edenin yerin üstü değil artık, yerin altıdır. Hem 'toplumcu gerçekçilik' diyeceksin, hem 'şiirin işlevi'nden demvuracaksın, hem de gargara plânında sayıklayacaksın; bunun adına da şiir diyeceksin, şairlik diyeceksin...Olur mu bu?.. Bilinmezi biraz daha bilinmez yapmak mı Şiir'in işi, yoksa bilinmezi bilinir kılmak mı?..Sen ne söylüyorsun kardeşim, sazın ne çalıyor!..

Şiir, okunulurken (dinlenilirken) tadma varılan şeydir. Okuyup okuyup başa dönülerek, bir kez daha, bir kez daha okunularak, 'ne diyor bu

sözler?' diye kaş çatılıp düşünülerek tadına varılmağa çalışılan şey, şiir değildir'Nedir ya?

Ya özdeyiştir, ya bilmecedir, ya bulmaca, ya da saçma!..

Ortalığı boş buldunmu üçü beşten atarsın; Lukacs dersin, Fischer dersin; Gramsci, Plekhanov, Freville; Caudwell dersin, Lenin dersin, Garaudy dersin; mangalda kül bırakmazsın kardeşim; ama, oturdunmu ak kâğıdın başına, şiir adı altında, gargaraya düşersin. Onun için sana kalır, şiir diye yazdıklarının tadı!..

Şiir; elma gibi, yemek gibi, ekmek gibi, yenilirken; su gibi, içki gibi, sigara-çay-kahve gibi, içilirken; müzik gibi, şarkı ve türkü gibi, dinlenilirken; resim gibi, bakılırken; sevişme gibi, sevişilirken...tadına varılan şeydir. Okuyanı, dinleyeni daha ilk sözcükte—ki sözcük değildir o—, ilk dizede —ki dize değildir o— etkisi altına alır şiir. Birdenbire bir yeni yol açılmıştır önünde, düşünmeden yürüyüp gidersin o yolda.

Oysa bir özdeyişi, bir atasözünü, bir bilmece-bulmacayı, bir tekerlemeyi, hattâ bir tümceyi ilk okuyuşta, ilk duyuşta anlayamayabilir, kavrayamayabiliriz; yeniden yeniden okuyup düşünerek anlamağa-kavramağa çalışmamız ne o söz için bir kusurdur, ne de bizim için. Tam tersine, geç ve güç anlaşılır olması üstünlük sayılır o özdeyiş, o atasözü, o bilmece-bulmaca, o tekerleme veya tümce için. Güzellik buradadır!..

Düzyazıya yük (düşün, anlam), dışarıdan vurulur; şiirse, yükünü kendisi yaratır. Düzyazı, bir düşünün, bir düşüncenin, mantıksal bir anlamın taşıyıcısıdır; oysa, şiir yoksa ortada, düşün de yoktur, düşünce de, anlam da!..

Yâni şiir, kimseyi taşımaz sırtında, kendikendini taşır.

Alın elinize murcu, çekici, vurun kayaya! Aradığınız, anlatmak ve söylemek istediğiniz, göstermek istediğiniz, milyonlarca örneği (benzeri) bulunan, hiç de ilginç yanı bulunmayan, o anlamsız kayanın içinde, biryerdedir. Aman, dikkatli vurun çekici! Yanlışlık yaparsanız, aradığınız ve göstermek, anlatmak istediğiniz o şeyi öldürebilirsiniz. O zaman, hiçbir ilginç yanı, hiçbir özelliği ve anlamı bulunmayan o kayayı daha da anlamsız, daha da sıradan bir kaya haline getirebilirsiniz. Ne yapmış oldunuz yâni şimdi, niye çektiniz onca emeği?..

Gerçeküstücülerin şiiri yakalama yönteminde bile domuzuna bir bilinçlilik yok muydu dersiniz?..

Vurun çekici kayaya, ama, neyi ortaya çıkartmak istediğinizin bilincinde olun!..Çünkü şiir, bilincin çocuğudur, usun çocuğudur; rastlantının değil!.. Aragon'lar, Eluard'lar, şiirin dibini karıştırmak istemişler de, karşılarına 'işçilik' çıkmış. Ne demektir işçilik?..

Bilgisiz, birikimsiz, deneyimsiz, bilinçsiz işçilik olmaz!..

Do demekle do olmuyor!.. Kerem'ce ah çekebilmek için, Kerem'ce yanmak gerekiyor!..

Kumsaldan su çıkartmak, denizi görmeyenler için bir büyüdür ancak!..

*
**

Söylediklerimi birkaç örnekle açayım isterseniz:

'Kuş, kanadına kira istemez'.

Bir atasözüdür bu. Yüz kişiye sorulsa bu sözün anlamı,yüzü de düşünür, en doğru yanıtı verebilmek için.

'Onur borçlanmak istemez, özseverlik ödemek istemez.'

Bu da, La Rochefoucauld'un bir özdeyişi. Yüz kişiye sorulsa bu sözün anlamı, yüzü de düşünme gereksinimi duyar, doğru açıklayabilmek için.

'Babam benim babamken, ben babamla kar taşıdım.'

Bu da bir bilmece...Amaç, karşımızdakini yanıltmak, şaşırtmaktır. Konuşurken şöyle deriz: 'Babam benim babamken, ben babamla kardayıdım'. Küçük bir söyleyiş ayrımı, 'kar taşımak'tan 'kardaş olmak'a doğru kaydırıyor anlamı. Baba ile nasıl kardeş olunur?..

Diyelim ki bu tekerleme-bilmece, özelliğini sözlü olmaktan alıyor; bir de yazılı bilmeceler var: 'Ittim kapı açıldı, alaca mercan saçıldı', 'Kıllı ağzını açtı, çıplak içine kaçtı' gibi...

İlk duyanların bir çırpıda yanıtlayabileceği bilmeceler değildir bunlar. Dahası, ikinci bilmecede olduğu gibi, duyanı 'pık' diye güldürecek nitelikte bilmecelerdir. Oysa, birinci bilmecenin yanıtı 'Nar', ikincininki 'Çorap' ve 'Ayak'tır.

Saçma konusuna gelince...

Şöyle bir konuşma olduğunu düşünelim:

"Ahmet dedi ki:

—Sen bugün yemek yemedin mi?

Mehmet:

—Koabyxpr mrlduicşt aui zr..."

Ne diyor Mehmet?

Romanda, öyküde, oyunda bir anlam taşıyabilir Mehmet'in dedikleri; fakat, ya şiirde?..

Şiirde 'saçma'nın kökünde, devingen-devrimci Öz'ün tükenmişliği, tutucu Biçim'in kendini Öz'ün yerine koymağa kalkışması yatar.

Denilecek ki: şiirde hiç mi anlam yok?

Sözü ben de oraya getirmek istiyordum..

Şiirde anlam konusunu en iyi, Nurullah Ataç kavuşturmuş açıklığa:

Şiiri, herhangi bir sanat yapıtını belki anlamı için seviyoruz; belki bizim biçim dediğimiz, anlamdan başka bir şey değildir; ama o anlam, sanat yapıtının sanat anlamı, bizim hergün kullandığımız anlam sözünden büsbütün başkadır.

*
**

Fıkrayı bilirsiniz:

Eski İran'ın zortzortlarından biri sormuş kaptana:

—Bu gemi niye kalkmıyor kaptan?

— İstim gelmedi paşam...

— Biz gidelim, istim arkadan gelsin!

Dergilerde, gazetelerde, kitaplarda şiirler...Sevemiyorum kimi şiirleri, tadalamıyorum kimi şiirlerden (şiir diye ortaya sürülmüş yazılardan). Bana birşey söylemiyor bunlar, tek yaprağımı kımıldatmıyor bu şiirler, beni alıp götürmüyor biryerlere, ürpertmiyor beni, irkiltmiyor, sevindirmiyor, kızdırmıyor, ağlatmıyor, güldürmüyor, üzmüyor beni, delirtmiyor!..Altalta sıralanmış dizelerde— dize denilebilirse eğer!— kan dolaşımı yok, yürek yok, gerilim yok!.. Demek ki, oluşmamış içerik. İmge, simge, benzetme, iğretileme, allegori, uyak-muyak, evet ama, birşeyler eksik!..

Evet, birşeyler eksik. Eksik olan, belki de kıvam!.. Su, bulgur, yağ, salça-malça...Evet ama, pilava benzememiş ki!..

'Oha var, çift sürdürtür öküze; oha var, boyunduruk kırdırtır' derler. Oha sözüne kıvam gerek! Yoksa, işlevsiz kalır 'Oha'.

İşimiz, kelebeğin sırtına bahar sarmak değil; bize baharın güzelliklerini getirecek, çağrıştıracak o devinime, o kıpırtıya, o renge, o biçime kavuşturmaktır kelebeği. Yaratın o kelebeği, salın ortaya, yaşayın güzelliklerini baharın!..

Diyorlar ki:

—Filancanın falanca şiirini okudun mu?

— Okudum..

— Çok güzeldi, değil mi?

Şaşıp şaşırıp kalıyorum.

Birileri de kalkıp, çarşaf çarşaf övgü döşeniyor o şiir üzerine. İyice açık kalıyor ağzım!.. O şiiri mi övüyor bu kişi, yoksa, —bilemediğim bir nedenle—, o şiiri yazanı mı; anlıyamıyorum!..Bunca yılını şiirle boğuşarak geçirmiş; bir kimse olarak, bu tür değerlendirmeleri anlıyamıyor ve gerçekten üzülüyorum. Doğallıkla, şiir sanatı adına!..

Sanatı, bölgecilik uğruna, fraksiyon, klik, parti ve çıkar çevresi uğruna zincire vurmaktan çekinmeyenler, sınırsallık sorununu nasıl koyarlar, insanın kurtuluşunu nasıl savunabilirler... Açıkçası: sanatı köleleştirmeğe çalışanlar, insanı kölelikten nasıl kurtarabilirler?..

Gelin de inanın bu maskaralığa!..

—Hele sen iyice bir oku o şiiri, birkaç kez daha oku, sonra bir daha oku, oku, oku, oku!.. Tadına varacaksın mutlaka!..Neler var o şiirde, neler, neler, neler!..

Buyurun bakalım!..

Yahu, ne bulunur, neler bulunur bir şiirde?.. Özdeyiş mi bu, atasözü mü, tekerleme mi, bilmece mi, bulmaca mı, şifre mi, gizli diller toplamı mı, nedir yâni şiir denilen?..Mahalle bakkalı mı bu?..

Kimi ruh hastaları, durup durup birşeyler mırıldanırlar; kimileri de, dikkat çekmek için, şunun bunun yanında birşeyler çiziktirirler cep-lerinden çıkarttıkları kâğıtlara vaya başka yerlere, imler, bellikler koyarlar, dikkati çekecek biçimde. Görenler de, 'acaba ne diyor bu, acaba ne anlama geliyor bu çizgi, bu im?' diye merak ederler. Ruh hastası, ulaşmıştır amacına, dikkatleri kendi üzerine çekmiştir!..

Böylesi durumlarda, o ruh hastası ilgilendirmez beni; o ruh hastasında birşeyler bulmağa çalışanlar, bulduklarını sananlar ilgilendirir. Hastayı değil, onun çevresindekileri incelemek isterim ben. Örneğin, eşcinsel bir şarkıcı, bir romancı, bir oyuncu hiç de ilgilendirmez beni; ben, daha çok, o eşcinselle ilgilenenler, eşcinsellik konusu üzerinde önemle durmayı baş görev sayanlar üzerinde durmak isterim. Örneğin, whxtyu ckfrtda9 vcz umxsgüyl ötghzü, benim için hiçbir anlam taşımaz. Bunu şiir diye yazan kişinin varlığı-yokluğu beni hiç ilgilendirmez; ama, bunu şiir diye dergisine, gazetesine basan kişi, kişiler; ve basınevinden geçti diye bu saçmalığı sevmeğe, övmeğe, savunmağa kalkanlar beni çok ilgilendirir!..

Anlatabildim mi derdimi?..

Ne yâni ozanı ruh hastası filan mı sanıyorlar bu kıçıkırıklar?..Kimseyi ilgilendirmeyen lâf salataları, yolu tıkanmış cinsel sapıklığın ak kâğıt üzerine dökülmesi değil de, nedir başka?..

Sözü çok mu uzattım ne?..

*
**

Ne demek mi istiyorum?

Şunu: Şiir, işlevi gereği, açık ve aydınlık olmak zorundadır. Tarih boyunca böyle olmuştur bu. İşte Halk şiiri, işte Divan...Dilinden başka, nesi var anlaşılmayan, Divan şiirinin?..Tekke şiiri ise, o inanç dünyasından olanlar için hiç de anlaşılmaz değildir.

Şiirde anlaşılmazlık, Öz ile Biçim'in yer (işlev) değiştirmesinin sonucu ve göstergesidir. Aralarındaki eytişimsel bağın kopması, Biçim'i kendi-başına -buyruk duruma getirir.

Soyut süslemecilik — siz buna bir çeşit barok da diyebilirsiniz— o zaman çıkar ortaya. Şiirin varacağı yer, 'saçma'dır. Şiir artık, kendi ken-

disi için vardır ancak. Divan ve Halk şiirimize bu açıdan bakılmasında yarar var sanıyorum. Günümüz şiirine de...

Birkaç örnek vereyim:

'Günlerce ne gördüm, ne de bir kimseye sordum,/ Yârab! Hele kalb ağrılarım durdu diyordum' (Yahya Kemal), 'Günler kısaldı. Kanlıca'nın ihtiyarları/Bir bir hatırlamakta geçen sonbaharları' (Yahya Kemal), 'Serin rüzgârlara pencereni aç! seyret de ağaran rengini ufkun/Mahmur gözlerinde süzülsün uykun' (Ahmet Hamdi Tanpınar), 'ateşte yanan bir gül benim yurdum/ yedi yüz yıldır tütüyor/ kerpiç bir bacada' (Ömer Faruk Toprak), 'Su başında durmuşuz/çınarla ben. /Suda suretimiz çıkıyor/çınarla benim./ Suyun şavkı vuruyor bize/çınarla bana' (Nazım Hikmet), 'Yeşil pencerenden bir gül at bana/Işıklarla dolsun kalbimin içi' (Ahmet Muhip Dranas), 'Şakaklarıma kar mı yağdı ne var?/ Benim mi Allahım bu çizgili yüz?' (Cahit Sıtkı Tarancı), 'Bu ayaklar benden hesap soracak/ Bir düşüncenin peşinden dolaştırdım/Sokak sokak' (Rıfat Ilgaz), 'Bilmem ki nasıl anlatsam; /Nasıl, nasıl size derdimi!' (Orhan Veli).

Örneği çoğaltmak gereksiz.

Soruyorum şimdi: şu örneklerden hangisinde, söyleyiş güzelliğinden kaynaklanan anlamın dışında, erişilmez, bulunmaz, anlaşılmaz bir düşün, bir düşünce, bir anlam var?..

Günümüzdeyse, bir belirli çevrenin değil, halkımızın sevgi ve ilgisini kazanmış ozanların kimler olduğu belli.

Onursuzlukla ozanlığı yanyana düşünmek olanaksız!..

Fakat, ne görüyoruz? 'Tutkuları yeteneklerinden büyük' kimi kişiler, onursuzluktan ozanlık çıkartmağa kalkışıyorlar. Yıllardır yaşıyoruz bu gerçeği. Küçük ayak oyunları, perde arkası alışverişler, bölgecilikler, çev-

recilikler, payandacılıklar, 'kaşara yuva yapma' çakallıkları, şu, bu...Sanıyorlar ki ozanlığa buralardan varılır!.. Arı kırda, balı pazarda gerek gerçeğini biryana itip, çürük-çarık mallarının ardından pazara koşuyorlar.Pazar kavgasını sanat kavgası diye yutturmağa kalkışan bu yeteneksizlere derim ki: 'Tezekten terazinin boktan olur dirhemi'.

Diyor ki Yunus Emre:

'Dervişlik dedileri hırka ile tac değil
Gönlüm derviş eyleyen hırkaya muhtaç değil'

'Dervişlik'in yerine 'Ozanlık'ı koyun, öyle değerlendirmeğe çalışın bu sözü.

Ruhi Su'nun ağzında bal damlası olan bir sözü de şudur koca Yunus'un:

'Her kime ki dervişlik bağışlana
Kalpı gide pâk ola gümüşlene
Nefsinden misk ile amber tüte
Budağından il ü şar yemişlene
Yaprağı dertli için derman ola
Gölgesinde çok hayırlar işlene
Aşıkın gözü yaşı hem göl ola
Ayağından saz bitip kamışlana
Cümle şair dost bahçesi bülbülü
Yunus Emre arada dürraçlana

Kayaya herkes çekiç sallayabilir; önemli olan, kayanın içinde gizli yontunun kafasını kırmamaktır.

Kelebeği herkes tutabilir; önemli olan kanadının boyasını, nakışını bozmamaktır kelebeğin, tozunu dök-

memektir. Ben kendime dürraç (turaç) demeğe çoktan hazırım; yeter ki, ozanlığa soyunanlar, bülbül bülbül ötmesini bilsinler!..

Sözü çok mu uzattım yoksa?..

Bir kez daha yineliyorum: şiir, müzik gibi, dinlenilirken yükünü (tadını, bildirisini) bırakıp gider. Birtakım ekonomik, sosyal, siyasal, ideolojik, bilimsel gerçeklerin, doğruların, sahibinden başka hiç kimseyi ilgilendirmeyen izlenim-duygulanım ve durumların, kekeme bir dille, dize adı altında ak kâğıda dökülmesi, sözü şiir yapmağa yetmez. 'Dur bakayım, ne demek istiyor bu şiir?' denilerek, yeniden yeniden okunulan şey, şiir değildir. 'Biz gidelim, istim arkadan gelsin' gülünçlüğünde olduğu gibi, 'hele biz okuyalım, bir kez daha, bir kez daha okuyalım, şiir arkadan gelsin!' anlayışıyla altalta sıralanan uzunlu kısalı, hem de dil ile hiçbir ilgisi bulunmayan yazım imleriyle bezenmiş satırlara, satır yığınına şiir denilemez!.. Şiirsel içerik, devrimcidevinlik Öz ile tutucu Biçim'in kapışması sonucu parıldar. Parıltı düşündürtmez insanı, etkileyip geçer. Şimşek gibi!.. Şiiri anlamak demek, onu duymak, duyumsamak, algılamak, yaşamak ve ondan tadalmak demektir. Açarsınız şiiri önünüze, okursunuz, duyarsınız, yaşarsınız ve kapatırsınız. Aynı ruh hali içinde, bir başka zaman yine okursunuz, yine okursunuz. Müzik dinler gibi!.. Şiirin bitmezliği, tükenmezliği, hep taze ve diri kalması budur!.. Yoksa, 'tamam, anladım ben bu şiirin ne demek istediğini; anladım ve bitti şiir; artık, yeniden okumama gerek yok!' demek değildir. Çünkü elma, kokusundan ayrı satılmaz. Çünkü güvercin, biçiminden soyutlanamaz. Çünkü ekmeğin tadına, yenilirken varılır, sonradan düşünülerek değil!.. Sevişmenin tadı, sevişme sürecinin içindedir.

Çok mu uzattık sözü yoksa?..

ACILARA TUTUNMAK

acı çekmek özgürlükse
özgürdük ikimiz de
o yuvasız çalıkuşu
bense kafeste kanarya
o dolaşmış daldan dala
savurmuş yüreğini
ben bölmüşüm yüreğimi
başkaldıran dizelere
kavuşmak özgürlükse
özgürdük ikimiz de
elleri çığlık çığlık
yanyana iki dünya
ikimiz iki dağdan
iki hırçın su gibi
akıp gelmiştik
buluşmuştuk bir kavşakta
unutmuştuk ayrılığı
yok saymıştık özlemeyi
şarkımıza dalmıştık
mutluluk mavi çocuk
oynardı bahçemizde
aramakmış oysa sevmek
özlemekmiş oysa sevmek
bulup bulup yitirmekmiş
düşsel bir oyuncağı
yalanmış hepsi yalan
sevmek diye birşey vardı
sevmek diye birşey yokmuş
acılardan artakalan
işte şu bakışlarmış
kuğu diye gözlerimde
gün batımı bulutlarmış
yalanmış hepsi yalan
savrulup gitmek varmış
ayrı yörüngelerde
acı çektim günlerce
acı çektim susarak
şu kısacık konuklukta
deprem kargaşasında
yaşadım birkaç bin yıl
acılara tutunarak
acı çekmek özgürlükse
özgürdük ikimiz de

HASAN HÜSEYİN

kocabebek

bu demir divriği dağlarından
ben söktüm ulan ben söktüm
bu namlu divriği demirinden
ben döktüm ulan ben döktüm
bu ak bileklerde bu kapkara kelepçe
ben dövdüm ulan ben dövdüm
ben dövdüm ateşlerde bu kelepçeyi
bu biçimi bu demire ben verdim

şimdi kaysı çiçekleri tozutur geçer
şimdi şarap düşer, kızgın bağlara
şimdi sevdiğimi alır giderler
güz oturur gözlerime dağlar uy!

varalım diyelim ki heeey diyelim
nakışçana duralım korolarla diyelim
heeeey diyelim heeeey

yıkılır bu düzmeceler yıkılır
köprüler kurulur aydınlıklara
gelir birgün kaşla göz arasında
en gizli tomurcukların ucunda gelir
ekmeksiz evin yalnızlığında
kınasız parmakların bakışlarında
uykusuz gecelerin ardında gelir
gelir ulan gelir işte, bal gibi gelir
halaylarla çıkalım korolarla duralım
heeeey diyelim heeeey

bu namlu divriği dağlarından
bu candarma benim kapıbir komşum
bu türkü benim türküm çoğalır kanayarak
kelepçemin karasında bir ak güvercin
ustam kessin ellerimi benim çocuk ellerimi
dağlar uy!
uy dağlar!

A. SERDAR AYSEV

HASAN HÜSEYİN'E

Ölümün o heybetli kısrağında yaşam
bir elinde şiirler diğerinde kazanılmış zaman
yitirilen uzun yaşama sırrıdır

Sen ihanet denizinin kızıl damlası
yalanlayan balıklardır ve ak saçların
yolunu gözleyen bahar dolusu çiçek
suya düşen kar tanesi havaya yükselen buğu
ranzada kuş sesleriyle çırpanan sabah
sevdalı iki yürek
bir çift göz belalı
güneşte can ayda ışık yıldızda gurbet
bir de
bir de sözcüklerin koynunda yorgun geceler

Sana yaşlanmaz derler susmaz çirkinliklere
bilmezler
son demlerin seyran'ı bir başka hüzün
tütün sessiz arpa yanık
sabır çekiç sesleriyle yaşlanır öfkelere

Hangi firavun çaresi şair doğmanın
ya şair ölmenin hangi sevgi ilacı
özgürlüğü dört mevsim yaralı bir kuş gibi
derin sevdalara yazmanın

Yaşamın gemsiz kısrağında ölüm
bir elinde yarım kalmış şiirler diğerinde yitik zaman
kazanılan tutkudur ölümsüz dizelere

ve sana dair ne bir söz ne bir yazı
anımsanan görklü bir isyandır kan revan içre
ağıtlar yenik düşer gülücüklere
yokluğunun gözyaşları da kurur
biliyorum
hayat bu diyeceksin
haklısın ozanım haklısın ama

Şubat'da yalnız kalması türkülerin
"Haziran'da ölmek kadar zor"

İŞTE SEN İŞTE RESMİN

Kapağı zümrüt desenli
Bir kitap gibisin kitaplığımda
Gözlerinde uçuşan imgeler
Henüz yazılmamış bir şiirden
Yasaklanmış dizeler söyler

İşte sen işte resmin
Yağmurun sofrasına kurulmuş
Uğultulu bir orman gibisin
Gülüşün pembelere vurur beni
Duruşun yeşile boğar
Söyler misin
Bu renk cümbüşünde neredesin

Dört yönü birden tutmuş kollarım
Dünyayı kucaklamış
Umut seli bir yürek güzelliğinde
Alnımda sonsuz bir güneş
Ellerinde fırtınalı nehirler
Söyler misin
Bu ışıklı sularda neredesin

İşte sen işte resmin
Bir sıcaklığım eksik yanımda
Bir de sesin
Yeşilde tutuşan saçlarınla
Kış günü temmuzu yakalamış
Tatlı bir rüzgâr gibisin
Her yanağında ayrı bir şafak
Söyler misin
Bu şafak rüzgârlarında neredesin

AHMET TELLİ

AKŞAMI GECİKTİREBİLİRSİN BELKİ

Gün batarken sula fesleğenleri
balkonun kokusu sokağa taşsın
sokaklar kayıp çocuklar gibi
hırçındır, ürkek ve biraz şaşkın

Sular bulutlanır sen susarsın
ve kent çıngıraklı bir yılan kadar
zehirlidir artık sevgilin mahpusken
üstelik kirli bir lekeye döner umutlar

Acılar katlanır mendil yerine
sarışınlaşırsın bu kaçıncı güz
ellerin üşür, çiğ düşer çiçeklere
beklediğin mektuplar da gelmez

Bomboş sayfalara dönerken aklın
tecrit'teki kitabı fareler kemiriyor
ve düşlerin sonsuz bir boşluktayken
bir sigara yakıyorsun, tutuşuyor sular

Akşamı geciktirebilirsin belki
suladığın fesleğenlerle, kimbilir
ama vaktin ayırdındadır şimdi
kuşlar, çocuklar ve mahpuslar

Usulca inse de koldemirleri

(1983/84)

Ömer Nida

ANKARA—İSTANBUL SENARYOSU

Oynayanlar:

Hasan Hüseyin
Kemal Bayram
Ve ben.

Önce bir şişe konyak
Vay anam vay
Sonra bir şişe votka
Vay babam vay
Bardak yoksa aldırma
Gülecek ne var bunda
Alın bre ozanlar alın
İşte oyulmuş elma.

Hadi seyreyleyin şimdi
Minik bacalarından duman tüten
Yurdumun fukara evlerini
Issız ve karlı tepelerde
Hepsi de hüzün yüklü
Ama dolmasın gözleriniz
Paramız olsa
Körpecik köy kızlarının kınalı ellerinden
Satın almaz mıydık sepetlerini?

Ulan ne kadın gördük gençliğimizde
Ne para
Bilirsin nasıl sevdik
Nasıl ağladık
Ne umutlarla sarıldık halk'a
Ama sönmedi ateşimiz
Bitmedi şarkımız daha.

İşemeseydi Hasan Hüseyin
O tertemiz karlar üstüne
Dinlemeseydik Kemal'den
Hindili kadın öyküsünü
Ve lâstik patlamasaydı, üşümeseydik
Böyle olmazdı belki.
Şimdi kim bilir bizden başka
O sıcak hamsileri istavritleri
Hepsi de çekilmemiş fotoğraf sanki.

Haber salıyorum tüm ozanlara
Sen de bir kış günü çıkıp gel
Duman tütmüyorsa sakın aldanma
Ateşimiz duruyor yine mangalda.

O ADAMLAR

Evet biliyoruz
Ağır bir el indi elbet, ovaya kente
Dağlar öksüz
Evet biliyoruz
Dağlar bütün dikkatleri almış omzuna
Açmış yollarını tekmil dosta düşmana
Bildiğindendir
Görülmedi bu işin çaresi başkaca
Almak için vermenin gerekliliğini iyi bilen
En iyi bilendir silahın, patikanın
Doğan günün
Gecenin
Ortak kullanıldığını düşmanla
En iyi bilen dağlardır
Ki bilir
Olmuş işin kötüsü yok
Yani
Kim kazanırsa

İşte bundandır
Dostlukları tazelemekten vazgeçmeyeceğiz
Yeni dostluklardan da
Çünkü biliriz
Tarihin üzüm bağlarını
Üzüm kütüklerini tek tek birbirine ulayan
Yalnız dostluklardır
Yani yekdiğeri yerine ölmenin
Ya da kalkıp doğrulmanın
Adı dostluktur
Alımında amaçların

Dostluklardır farması güç yumak
Yumuk bir çocuk eli gibidir
Hiç bir zaman hesap sorulamaz
Sorulamadı
Ve
Sorulamıyacak

Tavırlılık ne keskin bir bıçak ağzıdır
Ne de yumuşak fotin bağı
Tavırlılık
Bir kerede çizilen ufkun görüntüsüdür
Her değişmesinde bir kere daha
Bir başka biçimde yeniden çizilişidir
Gerekli olan ufkun

Bir kente, arkadaşım
Giderek, bir ülkeye moral vermek nedir bilir misin
Bilir misir duyulan boğucu, kahhar
Kendinden emin bir ahmaklıkla bağıran sesin
Yalan, kof ve yüreksiz olduğunu anlatmanın
Un ufak eden, ezici, kavuran şiddetinin
Geçici, çaresiz ve bön olduğunu
Elbette budur
Bilir misin sen
Tavırlılık
Yitirilmemesi gereken şeyi yinelemektir

Artık akşamlar kendini ustaca gizliyor
Usul adımlarla izliyor dövüşenleri
Usul bir sesle çağırıyor çocukları
Ancak fırsat buldukca
Usul bir uykuyla tazeliyor direncini
Ve yetiyor
Artık akşamlar
Usul bir silkinişle uyutup uyarıyor
Tarihin usulca bugüne getirdiği
Bildik tavırlılığı

Yalnız biz biliriz
Ve başka hiç kimse
Bir kerrede çizilir altı vaktin
Yağan yağmurun bereketi o andadır
Tanınmış ve bilinebilen o adamlar ki onlar
Bir kerredirler
Biliriz ki
Çoğalmak biricikliği çelmez
Pekiştirir
Diyedir ellerin yekdiğerini kavrayışı
Asla bırakmıyacak ve vazgeçmiyeceksin
Ayası denenmiş eli
Sağlam sesi
Anında bakan gözü
Asla bırakmıyacaksın ve vazgeçmiyeceksin
İnanılmış ve işte görülmüştür
Kerre be kerre
Adımlarını o adamların

ELLİ BİN CAN SUSTU

duvar diplerine dizildi çocuklar
kan sebillendi sokaklarda
elli bin can sustuysa Beyrut'ta
elli kez elli bin can ayakta

gördüm! elleri bağlıydı arkalarında
çalıştı falanj bıçaklar
Beyrut'un arka sokaklarında

gördüm! bir günlük öksüz
bir günlük yetimdiler
gelecektiler
körpe kuşun kanadında özgürlüktüler.

gördüm! genç kızlar hayrat edildi sevdalarıyla
gözü kara delikanlılar hayrat

yaz bunu tarih
son sayfalarına yaz
—olanı anlatmak değil ya aslolan—
pas tuttu kalemler
sözcükler can çekişiyor
tutuşmuş yürekler
yüreklerde ağ kurmuş örümcekler

gördüm! İsrail sondajlarında kan
kin küflenmiş yangınlı gözlerinde
yüzlerinde falanjist bir intikam
üstüne, barışta bir namus lekesi
ve barış yok edildi özgürlüklerin ardından

gördüm! binlercesini gördüm
gözyaşları kurumuş, kan olmuş akmış
tek bir ağıt bile yakmamışlar
gülüyorlar, diş diş olmuş gözleri
gülüyor son nefeslerinde analar
—kolay mı gülmek acılara—
ama gülüyor Sayda'nın kahramanları
Sur'da çatalparmak bir kahkaha tufanı

ey barutları ıslanmış tüfekler
gördüm! sizi de gördüm
olanı anlatmaktı derdiniz
koşul olan yaşamaktı oysa
bakınız, Filistin'de çocuklar
Beyrut'ta kadınlar
yürekleri ellerinde taş diye fırlatacaklar
bakınız, elli bin can sustuysa Beyrut'ta
elli kez elli bin can ayakta

Filistin mücadelesinin sıcaklığında yazmış olduğu şiirlerle, kalemi ni ustaca ve bir silah gibi kullanan şair MUİN BESİESO 6.Filo'nun ölüm kustuğu bir gün, 31 Ocak 1984'te öldü.

Filistin ve Lübnan Halklarının haklı mücadelelerini destekliyor ve şairin Mahmut Derviş ile yazmış olduğu uzun şiirinin bir bölümünü yayınlıyoruz.(Bu şiir YARIN çeviri kurulunca dilimize kazandırılmıştır.)

İSRAİLLİ ASKERE MEKTUP

.....

Sana bir mektup yazıyoruz,
en son kuşatılandan en son
kuşatana,
parçalamadan önce bir top mermisi
seni ya da bizi.
Sana, seni gövdelerimizden çekip
alarak
gettoların karanlıklarına sürüyecek
olan
ve sizin taraftan fırlatılan
bir şarapnelin üzerinden
Sana, şunu sormak için yazıyoruz:
Daha ne kadar savaşabilir bir ada
denizle?
Daha ne kadar devşireceksiniz
elmaları
kaburga kemiklerimizden ve gözle-
rimizden yaseminleri?
Daha ne kadar kazacaksın bu
mezarı
ve yaşayacaksın içinde;
Sana,bir top mermisi seni ya da bizi
parçalamadan önce yazıyoruz.
Sana, Beyrut'tan, direnişin şiirin-
den,
onun ilk dizesinden yazıyoruz,
şunu sormak için:
Kim bir diğerini kuşatan?
Demire sığınan mı,
şiirde yaşayan mı yoksa?
Sana,bir top mermisi seni ya da bizi
parçalamadan önce, şunu sormak
için yazıyoruz:
Sen, böyle hem mahkum hem
gardiyan olarak,
paletli ve zırhlı araçlara perçin-
lenmiş
metal levhalarla korunurken,
güvenlikte misin gerçekten?
Şunu kabul etmelisin
vakit daha gecikmeden:
Evimiz orada bizim
denizimiz orada
çiçeğe duruyor portakallar
orada, Delilah kıyılarında
ve orada kaldı çocukluk yıllarımız...
Tarihimiz yağmurdur bizim.
Topraktır muradımız.
Biz, oradayız hala,
orada,
vatanımızda!
Köklerimiz görebilir seni!
Sakın çocuğuna öğretmekten
senin yolunda yürümeyi,
sakın kendini bir volkanın doğu-
şundan
sakın kendini güvende duymaktan!

Ey vatanımızı sömürgeleştiren
altı-köşe surat!
Daha ne kadar sürdüreceksin bu
savaşı?
Daha ne kadar çarpacak ölüşü
anılarımızın
bir saat gibi duvarda?
Daha ne kadar ürkecesin
bir kum tepeciğinin her kıprayışın-
dan?
Daha ne kadar korkacaksın yansı-
tışından
bir gülün ışıltısı dağlara?
Daha ne kadar korkacaksın
bir gazalın sıçrayışından?

Sen ve biz, iki yüzüyüz aynı cesedin
bir ölüm ırmağı akıyor aramızdan
ama.
Daha ne kadar taşıyacaksın bu
tabutu omuzlarında?
Sen, sahibi olarak tabutun!?
Güvenlikte misin?
Güvenlikte misin gerçekten?
.....

Anılar denizinden bir damla.

Genç arkadaşlar bana gelip de "Hasan Hüseyin'den bir anı" dedikleri zaman, başım döndü. Yönümü çevirip de, yirmi yıllık birlikteliğin yoğun anılar denizinden bir damla bile ayıramıyacağımı anladım.

Kendilerine, onyedi yıl önceden kalma bir "önsöz" çıkarıp verdim: Akis yeni kapanmıştı. Temmuz birbuçuk yaşındaydı. Üç çocuğu bir arada büyütebilmek için öğretmenliği bırakmıştım. İkimiz de işsizdik. Tuttuk, ekmek paramızı Kavel'in ikinci baskısına yatırdık. O şiirler, ne pahasına olursa olsun, kitlelere ulaşmalıydı.

Daha önce Yeni Ufuklar için yazdığım uzun bir yazıyı, orasından burasından kısaltıp kitabın başına koyduk.

Hey gidi günler...Zaman ne çabuk geçmiş!

Hasan Hüseyin o günden bugüne çok şiir yazdı, çok kitabı çıktı gün ışığına...Onun şiirleri hakkında söz söyleyen elbet çok olacak. Ben yazın dünyasına yabancıyım. O zaman sahih bir içtenlikle bunları demeğe çalışmışım.

Ama sözlerimin çoğu, üç aşağı beş yukarı, güncelliğini korumuyor mu?

Azime Korkmazgil

"sonra birden bir gökyüzü başlar."

"Kafasına kafa tutan kırarmış saçlar. Işıltılarında cennetlerin ılıklığı, cehennemlerin kızgınlığı sarmaşdolaş olmuş elâ gözler. Ve yay gibi dikinedik, ivedik kıpırdanışlarla gencecik bir adam. Sevgi dolu, özverirlik coşan bir insancıl duygu tufanı.

Bu, Hasan Hüseyin Korkmazgil'dir işte.

Onunla oturup iki lâf etmek olası değil. Kıpır kıpır varlığı ile bir yere yetişecekmiş, geç kalmaktan korkarmış gibi bir davranışı var.
(Osman K. Akol —SAVAŞ— Ankara 15 Ocak 1967)."

"Hem Hasanı var, hem Hüseyini, hemi de Korkmazgillerden. Sivas illerinde zili çalınmıştır, Çamlıbeller bölük bölük bölünmüştür. Gâh yârdan ayrılmış, bağrı delinmiştir; gâh daraağaçlık sanılmış, dâra çekilmek istenmiştir. Yılmamış, yıldırmış; sinmemiş, sindirmiştir. Hayatın içinde, hayatla gerçekten başa güreşme savaşmasındadır. Bunu kendi için değil, halkı için göze alanlardandır (Mehmet Kemal —YENİ ADANA, 19 Ocak 1967)."

Ömrünün en güzel yıllarını vererek, türlü yoksunluklar pahasına, yararlı olmağa çalışan, ekmek kavgasıyla sanat çilesi arasında günlük yaşantısını sürdüren Hasan Hüseyin'i anlamak ve anlatabilmek için, bence, onu çok iyi

tanımak, onun dünyasından biri olmak gerekir. O, sanattan çok sanatın dedikodusu yapılan,piyasaya akşamdan sabaha sanatçı sürülen birtakım kısır gruplaşmaların adamı değildir. Üstelik, bir sanatçı hakkında en sağlam, en nesnel görüşü, ille o sanatçının kadeh arkadaşları, kendisiyle herhangi bir konuda çıkarbirliği olan kimseler bildirir diye bir kural yoktur. Bir sanatçının en yakınının, örneğin bir dostunun veya karısının da o sanatçı üzerinde nesnel yargılara varabileceğini kabuletmek zorundayız. Ben bu yazıda, ortaya koyduklarından da güzel yapıtların hazırlığında bulunan değerli ozanı, bilinen ve bilinmeyen yapıtlarının ışığında ve başkalarının, onun hakkında söyleyip yazdıklarından elime geçenlerin bir bölüğünün de yardımıyla, inandığım gibi anlatmağa çalışacağım.

Şu son yıllar içinde, en seçkin, toplumcu imzaların her fırsatta adını andıkları, sanatından, kişiliğinden, kavgasından sözettikleri; örneğin ilk şiir kitabı KAVEL dolayısıyla Mehmed Kemal'in (6.1.1964-VATAN) "Şiir, yaşamanın dışında, günlük yaşantıdan elini-eteğini çekmiş bir sanatın adı değildir.(..) Zamanımız şairi, gür nefesli, toplum sorunlarından haberi olan, toplumun özlemlerini topluma şevk ve heyecan vererek söyleyendir. (..) Edebiyat dergilerinin mırıltıcıları yanında, çağımızda Hasan Hüseyin gibi gür sesli şairler de var" dediği; Süreyya Kanıpak'ın (Aralık 1963 - YELKEN) "Hasan Hüseyin, şiir diye önümüze sürülen çiziktirmelerin arasından sıyrılıp, temelini toplumda bulan, güçlü bir 'şiir heykeli' sunuyor bize. KAVEL'i okuyunuz, gürül gürül akan bir ses duyacaksınız. KAVEL'i okuyunuz,

şiirin ne demek olduğunu anlıyacaksınız." dediği; ikinci kitabı TEMMUZ BİLDİRİSİ için İlhami Soysal'ın (8.V.1965 - AKİS) "Hasan Hüseyin, insanı hem havası, hem de getirdiği erkekçe sesle saran şiirlerle karşımıza çıkmaktadır.(..) Söyliyeceğini açıkça, kestirmeden ve sahte süslere kaçmadan, kısacası edebiyat yapmadan söyleyen şairdir. TEMMUZ BİLDİRİSİ şairinin bir özelliği de, şiirlerinde, şiirimizde son yıllarda geniş ölçüde etkisini gösteren batı taklitçisi, sade suya tirit 'ikinci yeni' havasının yer almamasıdır" dediği; Tarık Dursun'un (22.V.1965 - MİLLİYET) "..Özel, kişilikli, başkalarına hiç benzemeyen bir şiir yapısı, TEMMUZ BİLDİRİSİ'nde egemenliğini kurar" dediği; son kitabı KIZILIRMAK'tan sonra ise, gene İlhami Soysal'ın (14.1.1967 - AKİS) "..Sanatın sanat için olduğu yolundaki, geri bırakılmış bir ülke için gerçekten komik olan bir kanıya yüzdeyüz karşı bir şair olarak da, sorununun kökünü bu topraklardan alıp, söze Anadolunun namlı Kızılırmağı ile başlamakta, çepçevre dünyaya meydan okumaktadır. (..) KIZILIRMAK, saygıyla okunacak bir destandır" dediği; İrfan Derman'ın (18.1.1967 - AKŞAM) "Salt şiir diye okumamalı KIZILIRMAK'ı, onda şiiri aşan bir güç var çünkü" dediği; Çetin Altın'ın (20.1. 1967 - AKŞAM) "..KIZILIRMAK kitabı, son devir şiirinin en güçlü örneğidir bence" dediği Hasan Hüseyin'in zengin şiirine eğildiğimiz zaman görürüz ki o, bugün şiirimize hem bir dönüm noktasıdır, hem de bir kavga çizgisinin adıdır. Hasan Hüseyin'den sonradır ki herkes, şiirdeki yerini ve kavgadaki tavrını almış. Bu, havada bir sav değildir. 1960'dan, hele KAVEL'in yayımlanmasından —1963- sonraki şiirlere bakmak, bunu anlamağa yetecektir. "Hasan Hüseyin'e verilen armağanın artık eski körebe devrinin kapandığını göstermek gibi bir anlamı da var. Biçimciliğin toplumsal temelleri yok artık bugün. Kısır döngülere yer yok artık (M.Zeki Haliloğlu- AYDINLIK, Mart 1964)." Yarın türk şiirinin bugününü inceliyecek olan dikkatli gözler, bunu apaçık göreceklerdir.

Daha uzaklara gitmeden diyebiliriz ki, bir Yunus Emre, bir Fuzuli, bir Pir Sultan Abdal, bir Karacoğlan, bir Emrah, bir Bayburtlu Zihni, bir Nefi, bir Tevfik Fikret..bir Nâzım Hikmet'le gelen, bir Hasan Hüseyin'le sesini ve yapısını, en olgun özünü ve biçimini bulup geleceğe yönelen o derin ve gür sesli türk şiir ırmağı, bütün saray-konak- feodal düzen, araplık-acemlik, bütün hristiyanlık-batıcılık ve burjuva baskı ve yozlaşmalarına karşın, şaşmaz bir doğrultuda, türk halk ruhunun en güzel, en vazgeçilmez, yadsınamaz anlatımı olarak süzülmüş, günümüze ulaşmıştır.

Ve bugün, Nâzım Hikmet ve Hasan Hüseyin, ayrı sosyal çevre ve kaderden gelmiş olmalarına karşın, ellerini, türk şiirinde ayni gerçeğe daldırmış iki ozan, iki addır. Bu iki sanatçıdır ki, türk edebiyatında, 'halk için' ve 'aydın için' ayırımı yapmaksızın, başarılı örnekler vermişlerdir. Aydın-sanatçı çevrenin ortak görüşüdür bu.

Geçende bir aydın da şöyle diyordu: "Şiirden bıkmıştım. Hasan Hüseyin'dir ki bana, türk şiirini yeniden sevdirdi, havamı yeniden şiir havası yaptı." Bu ve buna benzer sözleri çoklarından duymuşumdur. Bir ozan gazetecinin ise, Kızılırmak Olayı'ndan sonra, dediği şudur: "Nâzım Hikmet'in şahsında susturulmak iste-

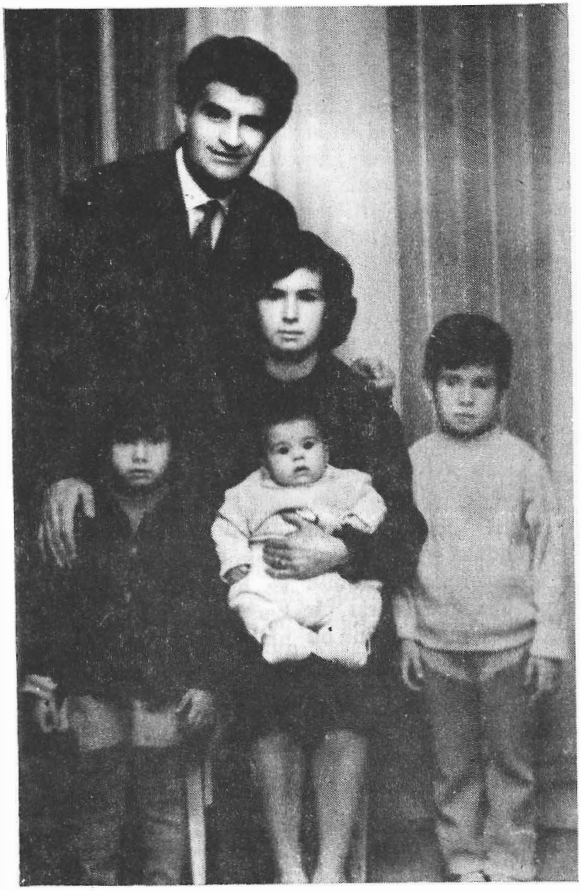

nen gerçek türk şiiri, araya giren kötü yıllardan sonra, Hasan Hüseyin'le yeniden havasına kavuştuğu, anadamarına bağlandığı için, burjuva yozları Hasan Hüseyin'e düşmandırlar; onu da Nâzım gibi susturmak, türk şiirini yolundan, ana çizgisinden saptırtmak istiyorlar; mesele budur!"

Hasan Hüseyin, gerçek bir emekçi halk çocuğudur ve sınıfının bilincine, kitaplardan değil, bu sınıfın alınyazısını yaşıyarak varmış bir kimsedir. Bu noktanın iyi anlaşılması gerekir. O, bugün, bu halkın özlemini, umudunu, sevgi, acı ve öfkesini, sıkıntısını ve kurtuluşunu şiir diliyle söyliyen;

bazan alayla, bazan acıtarak, güldürerek, umutlandırarak, onun eğilimlerine yön vermeğe, ona yeni ufuklar göstermeğe çalışan türk ozanıdır. O, yüzyılların süzüp getirdiği ölmez sesleri çağdaş özlerle yansıtmakta, şiir olanaklarımızı yeni sesler ve biçimlerle zorlıyarak ve keskin bir bilincin ışığında, zengin bir kültürü seferber ederek - KAVEL'de, TEMMUZ BİLDİRİSİ'nde, KIZILIRMAK'ta ve henüz kitap haline gelmemiş şiirlerinde olduğu gibi- büyük soluklu, yepyeni yapıtlar vermeğe çalışmaktadır. Onun, birkaç yıl önce YELKEN dergisine, "Ben bugüne, çok yazıp az yayımlatarak; halkımın içinde, türkçeyi seve seve, ona emek vere vere geldim" biçiminde verdiği bir yanıtı anımsıyorum. Bir yere birdenbire gelinmez elbet. Dilini bilen, onu bilinçle seven, halkının sanat geçmişine ve geleceğine saygısı olan bir ozan için, sanatın olanaklarını zorlıya zorlıya, kazanılmış olanaklardan yararlana yararlana, yeni olanaklar yarata yarata, uzun-yorucu-gözlerden ırak çabalarla yapıtını yonta yonta, bir yere gelmeğe çalışmak elbette ki kolay değildir. Hasan Hüseyin, 1959'larda, şiirlerinden bazılarını dergilerde yayımlattığı zaman, bu güçlü ve olgun şiirler karşısında çokları, "bu bir patlamadır" demişlerdir. Çünkü önlerinde, emekleme dönemini görmedikleri, koşan bir şiir vardı. Aslında bu patlamanın, Orhan Veli'lerin emek verip boş bıraktıkları zemin üzerinde olması gerekirdi. Bu geç kalışın yaratığı en az on yıllık türk şiir boşluğunu yeniciler, anlamsızlar, bunalmışlar..gibi türlü adlarla doldurmağa çalışan 'kaçak'ların, gerçekte "hiçbir şey demeden birşeyler demiş görünme"lerinin, saçmayı sanat diye yutturmağa çalışmalarının anlaşılması için bir Hasan Hüseyin'in çıkıp gelmesi gerekmiştir. Ama bu, çoklarını, sevinçten hoplatacağı yerde, yadırgatmıştır. Kendi kendilerine şu veya bu topluluğu adını verenler, sanat çilesini okurun gözü önünde ve eleştiricinin elleri altında doldurmamış olan Hasan Hüseyin'i kendi klanlarından sayamamış, bir yere oturtamamışlardır. Oysa o, işsizliğin, polis izlemesinin, hapisliğin ortasında, üstelik yurdun, sanat ve edebiyat çevrelerinden uzak yoksunluk bölgelerinde, nice yılları tek başına ve hiç ödün vermeden doldurmuş; sonra da, daha çok hristiyan temeller üzerinde gelişip yozlaşan bir şiirin kırıntılarının üstüne basıp geçerek, şiir diye ömrünce keçiboynuzu çiğnemişlerin gözleri önüne, gürbüz bir fışkırmayla, türk sesli, bizim olan, kanlı-canlı şiirlerle,fakat birdenbire çıkmıştır.O, ben bu taşları sana yonttum

bu ilkel göğün altında

(zaman uğultusu)

diyerek, yarattığını omuzuna vurup geldiği, bu kez de aramızda, yeni acılarda yeni mermerler yontmağa başladığı zaman, elbette önce şaşkınlık uyandıracaktı. Aslında böyle, birdenbireymiş gibi ortaya çıkan bir değer karşısında alacağımız tavır, doğrudandoğruya bir iyiniyet sorunudur. Kimileri, yazılarından örnekler almağa çalıştığım imzalar gibi, açık açık, dergi ve gazete sayfalarında Hasan Hüseyin'i alkışlamış, övmüşlerdir; kimi ozan, yazar, eleştirmen geçinenler de, ayaküstü karşılaşmalardan dost toplantılarına kadar nerede kendisini görmüşlerse göklere çıkarmışlar, telefonlar ardında, mektup sayfalarında "böylesi yazılmadı" diye coşmuşlar, ama iş, imzalarını atacak-

ları bir yazı yazmağa,Hasan Hüseyin'in gerçek yerini türk edebiyatında saptamağa geldi mi, taş gibi susmuşlardır: "Sanatçıya sorumsuz kişi alışkanlığını vermeğe çalışanlar, tepkilerini susmakla göstermişlerdir. (M. Zeki Haliloğlu-AYDINLIK, aynı yazı)." Hele eleştirmenliğe, şiir-öykü denemelerini şunun bunun beğenisine sunarak gelmiş olan birtakım 'rate'ler, birdenbire böyle bir şiirle karşılaşmanın burukluğu ve tedirginliğiyle susmuşlardır. Hele de, 1960'dan sonra, sınıf bilincinin daha çok sözkonusu olduğu bu ortamda, yoz burjuva şiirini bir oldubitti plânında gözlere çekmeğe çalışanlar, nereye vurması gerektiğini iyi bilen Hasan Hüseyin'in, emekçi sınıf çıkışlı olmasını, başlangıçtanberi, yalnız şiir alanında değil, mizah öykücülüğü, fıkra, taşlama, röportaj, eleştiri türlerinde, gazetecilik, sendikacılık, particilik alanlarında da kendi sınıfının haklarını savunuşunu ve onun, bu hakları tarih içinde erkekçe savunan bir sanatçı damarına bağlı oluşunu gözden kaçırmamışlar ve asıl bundan ürkerek, onu etkisiz duruma getirmeğe çalışmışlardır. Bir de, Hasan Hüseyin'i bağırlarına basma durumunda oldukları halde, kulaklarına birtakım 'öcü sözler' fısıldanmış olanlar, 'tedbirlilik'le susmuşlardır. Çünkü, günümüzde bile, türk şiirine KAVEL gibi, TEMMUZ BİLDİRİSİ gibi, KIZILIRMAK gibi yapıtlar vermeğe çalışırken tedirgin edilen, tutuklanan Hasan Hüseyin, tâ 1951 başlarında, insanı karanlığa, açlığa, işsizliğe, yalnızlığa iten bir suçla
suçlanmış, daha ilk şiirlerini yaratırken, yapıtlarını okura sunamadan, ozan diye, yazar diye tanınmadan özgürlüğünden olmuş; böylece, mahkumiyeti şiirinden önce gelmiş, şiirinin toprağı olan bu yön, karanlıkta kalmıştır. Yani Hasan Hüseyin, herşeyden önce, kişiye yaşama hakkı tanımayan durumlardan geçerek sanat ortamına gelmiş bir "zor ozan" dır. Sosyal Adalet'in Temmuz 1965 sayısında bu konuya değinmiştim.

Mehmet Kemal de, KIZILIRMAK ozanı için, "Kendisini nezaman görsem, ya mahkemeye gidiyor, ya mahkemeden geliyor olur" diye yazıyor ve ekliyordu: "..İkinci Yeni, anlamlı, anlamsız şiir dalgaları içinden süzülüp geçen, şiirimizin erkek sesini yeniden yansıtan bir büyük ozanla karşıkarşıya geleceksiniz.(..) Büyük dağlardan büyük nefesli bir rüzgâr esiyor gibi..."

Onun sade, gösterişsiz, fakat coşkularla dolu, hızlı bir çalışması vardır. Yaşamı, şiirine uygundur. Kendini durmadan eleştiren, yenileyen, sorunları kafasında aydınlığa kavuşturmuş, neyi niçin söylemesi gerektiğini bilen, sanat kavgasıyla politik seçimi ve eylemi arasında çelişme bulunmayan bir sanatçıdır o. Onun hakkında ortaklaşa söylenip yazılanlar şunlardır: "inatçı toplumcu", "yiğit şair", "gür sesli", "ödünsüz kavga adamı", "diyeceğini korkmadan diyen", "yürekli ozan", "kötülüğün üstüne gidip onu yoketmezse gözüne uyku girmeyen adam", "erkek sesli", "cesur", "çok yönlü", "halkın şairi" vb. Böyle bir kişiliğin aynası olan yapıtlarıyla o, bugün türk şiirinin en sağlam noktasındadır ve bunu, kendi eleştirici zekâ ve işleyişine, güçbeğenir sanat anlayışına, yani yalnız kendine borçludur; dergi sahiplerine, ısınarlama eleştirmenlere, şiir matinelerine, içkili ahbap toplantılarına değil!.. Genellikle öfkeli, sıkıntılı ve te-

dirgindir. Fakat bazan da, "bu devrimci şiirleri yazan, bu tatlı adam mı?" dedirtecek kadar yumuşak, ipek gibidir. Her güzelliğe açık yaşamı, zamana sığmayan bir koşudur onun. Titizliği, yapıtınadır. Sanata saygısı, şiirlerini yanlış dizdiren dergici ve editörleri bağışlamıyacak kadar büyüktür. 21 Nisan 1967 - YÖN'de Samim Kocagöz, onun için, "Bugün halk şiirinin en iyi temsilcisi Hasan Hüseyin'dir" diyordu. O halka kolay varılmış değildir. Onun yaşamında o halk, içinden yaşanmıştır. Halkın ekmek kavgası benimsenerek, halkın hakları nice yokluklar ve yoksunluklar pahasına savunularak; folkloru, tarihi, ekonomisi, sosyolojisi incelenerek; dilinin çeşitli kanallarla zenginleşmesinden yana olunarak ve bu yolda hizmet edilerek...M.Zeki Haliloğlu, "Kavel dolayısıyla" adlı yazısında, "Yüksek sesle okunacak, gürül gürül akan bir ırmak, KAVEL'deki şiirler. İnsanı yücelten, insana güç veren, insanı bilinçlendiren şiirler" diyor ve devam ediyordu: "KAVEL'in birçok yerinde, Plekhanof'un deyimiyle 'edebiyatın görüş alanının dışında' olan halkı şiire sokma çabası görülüyor.(..) Hasan Hüseyin hiç de ucuz, alışılmış imajlarla, eskimiş benzetmelerle yetinen bir şair değil. Bazan koskoca bir şiirde yepyeni, fakat çarpıcı imajların yağmuruna tutulduğunuz oluyor.(..) Hasan Hüseyin gibi geniş soluklu bir şairin, şiirlerinde tekrarları bol bol kullanması olağan birşey. Bunda da ustalaşmış şair. Daha çok uzun şiirlerde tekrarlanan mısralar, şiiri açıyor, yayıyor ve bir genişlik veriyor şiirlere.(..) Hasan Hüseyin, şiirimizin yıllardır biriktirdiği zenginliklere olumlu bir çıkış yolu bulmuş, umutlu cesur, doyurucu, insancı ve toplumcu bir şair (AYDINLIK—Mart 1964)." Yani bu şiir, rahatça oturulup yazılmış, rahat insanların şiiri değildir. Ve Bedrettin Cömert'in, VARLIK- 15.1.1967'de "..Şiirlerinde toplum sorunları en somut ve yetkin bir sese ulaşır. Ama yalnız toplum şairi midir? (..) Türk şiirine en perçinli, en yoğun aşk şiirleri getiren bu şair, yalnızlığı mı duyurmadı bütün çıplaklığıyla.(..)

Dostluğu mu söylemedi tüm yalınlığıyla..(..) İnsanı böyle bütünüyle kavrayan , onun hiçbir yönünü yüzeyden görmeyen bir sanatçı nasıl tek açıdan incelenerek kişiliği parçalanır? (..) Hasan Hüseyin'in şiiri, köklü bir siyasal düşünceyi yansıtmasına karşın, hiçbir siyasal düşüncenin âleti değildir. Onun sanatı, düşünce özgürlüğünün, şairin iç bağımsızlığının korkusuz tanıtıdır. Evet, toplumcudur Hasan Hüseyin. Çünkü onun şiirinin çekirdeği insandır, çünkü insandır yaşantıya anlam katan; yaşantıyı kutsal kılan, insanın sorunlarıdır. Ama gündelik anlamda bir toplumcu değildir o. Onun evrensel bireyciliğini ihmal etmek, insanın o karmaşık dünyaya açılan pencereyi kendi eliyle kapatması demektir -Onun bireyciliği, toplumculuğu kadar somut olduğu ve öteki insanları ilgilendirdiği için evrenseldir; tüm gücünü sonsuz insan sevgisinden, onu iyicene tanımak isteğinden almaktadır. (..) Oldukça çetin bir şiir Hasan Hüseyin'in şiiri. Herşeyden önce, üstün bir zevkin sonucu olarak belirleniyor. Sonra, yalnız ölümsüz bir lirizmin sınırları içerisinde kalmayıp, kökleri insan yaşantısının ufuksuz derinliklerine indirebiliyor. Ve çok boyutlu böyle bir şiir, damgasını sımsıkı bir şair kişiliğinden alınca, kültürel temel de sağlam olunca, anlamak daha da güçleşiyor" dediği Hasan Hüseyin, geçmiş edebiyatla bağlantısını yi-

tirmeyen bütün gerçek sanatçılar gibi, Divan ve Halk şiirimizi herzaman dikkatle okur. O, şiirini, türkün zengin şiir geleneği üzerine kurmuştur. Bu geleneği ses, âhenk, anlam ve biçim...yönünden etkileyen titiz sanat çalışması, gerçeği yeniden yoğurma ve biçimlendirme, var olana ekleme, kendini ve doğayı aşma yönündedir.

O, sağlam bir toplumcu olarak, sanatı bir oyun, bir fantezi, bir "biçim cambazlığı" değil, büyük bir iç-çalışması, disiplinli bir iş, bilinçli bir yaratma olarak alır. Bu çalışmanın ürünü olan şiirleri ciddi, oturmuş, yönü ve boyutları belli yapıtlardır. Hasan Hüseyin'de özentiyi, taklidi bulamayız; o, kalın sesli usta sanatçılar zincirinin bir halkasıdır ve bu zincirden kopmamağa nasıl çalışmışsa, anonim halk şiirinden de öylece esinlenip yararlanmıştır. O, geçmişin eskimeyen şiir ögelerini, kendi ustalığında yoğun ve güçlü bir özgünlüğe ulaştırmış, koca bir tarihle birikip gelen malzemeyi, çağını kavrayan ve yarına köprü kuran bir kişilikle yoğurmuş; daha çok bir kaynak gözüyle baktığı halk ürünlerindeki basit felsefeleri kendi dar çerçevelerinden alıp, evrensel bir görüşle, şiirde istediği yere oturtmuş; halkın sade anlatım biçimlerini, buluşlarını kendi zengin anlatımıyla değerlendirmiş; onlara başka bir açıdan bakıp işliyerek, ilkel motiflere yepyeni bir yön ve bilinç kazandırmıştır. (kocabebek, kızılırmak, oranlama, yedi çatallı kazık vb.) "Hasan Hüseyin'in en güçlü yanı, halk deyimlerini, halktan yana büyük ustaların deyişlerini, tıpkı Balaban'ın resimde yaptığı gibi, ustaca işleyebilmesi ve şiirimize yeni bir hava getirmesidir" (Hilmi Özgen-DOST, Şubat 1964)."

Onun şiirlerinde bireysel konular, insanın iç-dünyası, halkın yaşantısı, olaylar, en ağır toplumsal sorunlar, renkli ve coşkun bir havada eritilerek, didaktizmden uzak, propaganda ucuzluğuna düşülmeden işlenir. Üstün bir anlayışla sağlanan âhenk, okurda, derinden derine bir müzik doygunluğu yaratır. Eski - yeni şiirimizin bütün büyük ustalarında, biçime ait önemli bir öge olan ve şiiri yığınlara, gelecek kuşaklara aktarmada rol oynaması gereken uyak, Hasan Hüseyin'in şiirinde de, en gerekli yerlerde, zorlamadan, fakat çok ince ses hesaplarıyla ve yüksek bir plânda verilir. Bunlar daha çok, kendiliğindenmiş gibi süzülüp gelen, anlama uygun, ritmi yürüten, pürüzsüz iç ve dış uyaklardır.

"Çoğul bir duygular dünyasında dipdiri yaşıyan ozanın, dil ve biçim sorunlarına karşı çok titiz olması, onun, gündelik koşulları aşan gerçek bir sanat anlayışına sahip olduğunu gösterir. —Yalnız dil ve biçim sorunlarına titiz olmak, gerçek bir sanat anlayışını gerektirmez; İnsana sırt çevirmeyen, geçerli bir öz'le birleştiği zaman verimli olur adıgeçen titizlik-. Her deyiş yeni ve verimli bir araştırmayı yansıtıyor; ama araştırma hiçbir zaman deneme düzleminde kalmıyor. Çünkü gerçek bir ruh durumundan hareket ediyor. Çoğun her konu en uygun biçimini bulabiliyor. Bu demektir ki, 'o' biçim, 'o' öz'ün 'salt biçim'i olarak doğuyor.(..) Her mısra tek tek güzel, tek tek işlenmiş, uğraşılmış olmasına karşın, ancak bir 'bütün' içerisinde 'salt' değerini bulur. Bütünlük ve dağılmamak, en önemli özelliği şairin. (..) Her imge vazgeçilmez bir gereklilikle doğar. İmgenin çıkış noktası insanın en öz, en karışık iç dünyasıdır. Veya top-

lum koşullarının zeki bir insana verdiği bilgece hüzündür. İnsanla çevresi arasında öylesine lirik bir kaynaşma elde edilmiştir ki nesneler bile insan ruhunu yansıtır (Bedrettin Cömert, ayni yazı)."

O da her sanatçı gibi, simgelerden, benzetmelerden geniş ölçüde yararlanır. Ozanın plâstik sanatlara olan yakınlığı, onun şiirlerini, insanlara çok uzak, erişilmez gibi görüneni yaşamın içine taşıyan birer araç niteliğine büründürür. Hasan Hüseyin'in şiirleri, "soyutu somutlaştıran" belirgin örneklerdir:

her şafak bir yontmataşla dağlardan
getirdiklerimiz
(zaman uğultusu)
çıkarıp çıkarıp yeniden çıkarmak bu
dağı bu doruğa
(kızılırmak)
ve bir çıkın güneşle dönmek köylüce
yorgunluklardan
(yitikler çıkmazı)

Onun şiirlerinde sağlam bir imaj dengesi görülür. Ses, renk, hareket, ritm, hemen her dizede, içiçedir:

ben hep koşan atları sevdim soluyan
lokomotifleri/benim aşkımda çelik-
mavisi gagarinli uzayların
(temmuz bildirisi II)

Ozanın güçlü müzik duygusu, şiirlerinde o kadar seçerek kullandığı sözcüklerde, dizelerin yapısında, dizelerarası bağlantılarda, uyakların rahatlığında ve doyuruculuğunda kendini gösterir. Kurduğu sesler, daha çok, devrimci senfonilerdeki büyük halk korolarına uygulanacak olgunluktadır. Hasan Hüseyin'de, gündelik anlamda, bir öykü anlatma tarzına ve olay saptayıcılığına da rastlanmaz. Onda iç - konuşmalar, betimlemeler, olay anlatımları âni ve şaşırtıcı tekniklerle verilir. Örneğin "gecekondu aynası", "cezayiruna", "tutanak", "sivas sabahı", "ağustos şiiri", "öteki yalnız", "alacakaranlıkta kimlik", "hiroşima", "çırak ahmet", kızılırmak'ın "birgün çıkıp geldiler" diye başlıyan bölüğü, "yedi çatallı kazık", "kocabebek","kirlileri yıkamak", gibi şiirlerin ardında en azından birer öykü yükü yattığı halde, ozanın yoğun üslubunda bütün bu ağırlıklar, güçlü fırça vuruşlarıyla arka-plâna itilmekte, ortaya, bir olayın anlatımı değil, her konuya göre özgün biçimlerde gerçek şiirler çıkmaktadır. Çetin Altan'ın "poem", İlhami Soysal'ın "saygıyla okunacak bir destan" dediği KIZILIRMAK'ı da böylesine etkili yapan şey, ozanın, bu şiiri, tıpkı bir senfonide olduğu gibi, âdeta evrensel bir orkestrayla 'icra' halinde düşünmüş olmasıdır bence. Gerçekten de bu şiirde, şiir sanatının bütün olanakları, bütün ögeleri birarayа getirilmiştir.

Okuyun "kirlileri yıkamak'ı ; düz, sert, dobra dobra ve ısıran bir anlatım bulacaksınız.Örneğin "fettah'ta, "onüçüncü burçta delirmek'te, "kocabebek"te, "kokmuşlar mezarlığı "nda, "o ateşler orda uzak"ta yakınma, arayış, kendini aşma çabası, başkaldırı, korkunç bir hızda dönen bir ateş top gibi somuttur. Doğa, ve insan, nesnelerle insan, içiçedir. Ozan, her varlığa, her olaya sıcak bir dostlukla bakar; insanları acıtırken sonsuz bağışlar. Karmaşık insan ruhunu bütün çokyönlülüğü, armonisi, çelişmeleri, serüveniyle veren bu şiirlerde, tekilden çoğula, özelden genele, hep 'bütün'e, güçlü bir gidiş görülür. Ve insan, çağından öylesine sorumludur:

çarşılar kurardık soyulurduk - eşkiya yazılırdık akdefterlere/kara tanıklar emzirirdi ak analar - utanırdık kuşaklarca

(o ateşler orda uzak)

İnsanı uyandıran, insana sonsuzluk duygusu veren bir şiirdir onun şiiri. En güç anlarda bile insanlara umut aşılamaktan, çıkış kapısı göstermekten geri kalmaz. Ve bazan da, uçsuzbucaksız bir hüzün sarar sizi. "..İç kontrol ve coşku, gizli bir dengede birbirlerini tamamlıyabiliyor. Kültürel temel, esini kısır bir entellektüalizme boğmuyor; veya esin ölçüye kaçırıp, tutku dolu bir dünya yaratmuyor. (..) 'davullu ninni', 'koskoslu piramid' ayrı bir özellik taşırlar. -'türkçe uyanmak', 'ayazda kabakçekirdeği', 'şapka' gibi şiirler de aynı gruptandır-. (..) Bu şiirlerin gerçek havasına girmemizi sağlıyacak tek yol, 'mizah' görüş açısı olsa gerekir.(..) Soylu, ciddi bir mizah ilkesi egemendir bu şiirlerlerde. Alışılmış o yılışık mizah manzumeleriyle karşılaştırmak, bu şiirlerin temelinde sağlam bir ahlâk görüşünün ve sorumluluğunun varlığını ortaya koyar. Şakacı bir ortamda gelişen esin ise, inceden inceye şiir coşkusunu oluşturur. (Bedrettin Cömert, aynı yazı)."Bu konuda M. Zeki Haliloğlu da şöyle diyor: "Birçok şiirde ağır basan taraflardan biri de Hasan Hüseyin'in mizahçı kişiliği. Bence 1950'den sonraki şiirimizde biçim çabası içinde bir kenara itilmiş, unutulmuş yanlardan biri bu: Humor (AYDINLIK, aynı yazı)." Hilmi Özgen ise yukarda parçasını aldığım yazıda bu konuya, "Hasan Hüseyin yığınlara seslenen, gür sesli bir kavga adamı değil sadece. Güçlü bir yergici ve empresyonist bir ressam da aynı zamanda. Çağımızın kokuşmuş düzenini o kadar güzel dile getirip, yargılarına o kadar ustaca varıyor ki..Hem de sizlerle domuzuna alay ediyor da haberiniz yok" sözleriyle değiniyor.

Hasan Hüseyin'in şiirlerine egemen olan materyalist özde en sert gerçekler bile,

ben güldükçe neden karartılır ışıklar/
duvarlar yükseltilir köpekler kışkırtılır.

(kokmuşlar mezarlığı)

örneğinde olduğu gibi, yergisel plânda başkaldırış dizeleriyle, fakat daima ince, coşkun, yönlü bir havada verilmektedir. O, hicviyle kızdırır, kontrastlarıyla düşündürür, hüznüyle alır götürür.

Bu kitaba adını veren "kavel" şiiri, aslında, bitmemiş ve yayımlanmamış bir destanın parçası, muştucusudur. Ozan, onda başlattığını "temmuz bildirisi II" de sürdürerek, ortaya, "türk şiirinde örneği olmayan" bir "kızılırmak" koymuştur. O bile bence, hızını alamamış, daha büyük yapıtları muştulayan bir şiirdir . KAVEL'in, TEMMUZ BİLDİRİSİ'nin, KIZILIRMAK'ın ozanı şimdi hapisaneden yeni geldi. Kafası, yüreği binbir izlenim, binbir öfke, yorgunluk ve acıyla dolu. Bunlardan, şimdiye kadar yazdıklarından daha güçlü şiirler yazarak kurtulduğu gün, kendisine inananlar sevineceklerdir.

Nisan 1967 —ANKARA
AZİME KORKMAZGİL

YAZ OKUSUN

Yaz okusun yol tozundan
Gömlek diktiren yolcular

Yolcular için kuruldu
Hanlar hamamlar tuzaklar

Yaz okusun ellerinin
Kınası gecikmiş kızlar

Kimi kızlar yanarlar da
Çeyizlerine kar yağar

Yaz okusun geyiklerin izini
Yitiren esrik avcılar

Avcıların vurmasa da
Tüfekleri hep kan kokar

Yaz okusun o küçücük kuşların
Yuvasın dağıtan rüzgâr

Rüzgâr senden kurtaracak kuşları
Adlarını sevgi koymuş ozanlar

serbest kürsü

ALİ NEJAT ÖLÇEN

FUAD ve ALİ Paşaların Siyasal Vasiyyetnameleri ve 24 Ocak 1980 Kararları

Osmanlı İmparatorluğunun çöküntüden kurtarılması amacıyla ileri sürülen çeşitli düşünceler arasında kuşkusuz, Fuad paşanın vasiyyetnamesi kadar ilgi çekici olanı yoktur. Yalınız içeriği ve öne sürülen düşünceler yönünden değil fakat belge üzerinde yapılan tartışmalardan da kaynaklanmakta bu ilgi çekicilik. Tartışmalar, bizim aydın türünün özü bir yana itip, nasıl da biçim üzerinde yoğunlaştığını göstermesi bakımından üzerinde düşünmeye değer.

Cevdet paşa ile "Kavaid-i Osmaniye" adlı gramer kitabını yazan Fuad paşa 1852 de Hariciye Nazırıdır. Paris Konferansında Osmanlı devletinin haklarını savunacaktı, ne varki İngiliz Elçisi Strafford'un Padişaha yaptığı şikâyet üzerine bu görevden alınır. Daha sonra Padişah Abdülaziz'in onu Meclis-i Ali-i Tanzimat Reisliğine getirdiğini görüyoruz. 22 Kasım 1861 yılında da Sadrazam oluyor.

Osmanlı İmparatorluğunun batılılaşma eylemini omuzlanan önemli dört başbakandan biri de kuşku yok ki Fuad Paşadır. Devletin kurtuluşunu kendisine dert edinen Fuad Paşanın Vasiyyet namayeyi sağlığının onarılması için gittiği Nice kentinde yazdığı biliniyor. 1869 yılının 3 Ocak ayında. Bir kaç yıl sonra da Pariste yayınlanan Meşveret adlı dergide tefrika edilmiş, ama kimse hangi sayısında olduğunu bilmiyor ve elde bu derginin o zamanki nüshaları da yok. Vasiyyetname Padişah Abdül Aziz'in eline geçmeden Fuad Paşa Nice kentinde ölüyor. Lewis Farley'in "The Decline of Turkey" adıyla yayınladığı kitapta 1870 yılında bu siyasal Vasiyyetname'nin bir kopyasının Paşanın büyük oğlu İzzet bey'in Mr. Lewis'e verdiğini görüyoruz.

Mr. Lewis Vasiyyetnameye, 1875 yılında yayınladığı kitabında bir de yorum ekleyerek yer veriyor. Ne var ki acaba o Vasiyyetnameyi gerçekten Fuad Paşa mı yazdı konusu tartışma alanında yer aldığı için belgenin içeriği ile kimse ilgilenmiyor. Boğaziçi Üniversitesinin bir yayını bu konuyu da açıklığa kavuşturmakta. Engin Deniz Akarlı, bir araştırmacı olarak, II.Abdulhamid'in Yıldız Saray evrakı arasında Ali Paşa tarafından yazılmış siyasal Vasiyyetnamenin iki nushasını bulmuştur. Birbirini izleyerek Sadrazam olan bu iki devlet adamının Padişaha sunduğu yazıların içeriklerinin birbirine çok benzer oluşu da o dönemde Devlet üst düzeyinde imparatorluğun sorunlarına açık ve kesin çözümler önerildiğini bu çözümlerin daha sonra kurulacak olan Cumhuriyetin temel ilkelerini oluşturduğunu belirlemektedir. Örneğin Ali Paşa 1868 yılında Sultan Abdül Aziz'e sunduğu yazıda: "başlıca yakınma bizim mahkemelerden olduğundan, o konuda da bir yol aranmalıdır. Mısır'da yapılmakta olduğu gibi, bizde de kod sivil dedikleri Medeni Kanun dilimize çevrilip uygulamasına bakılmak gerekli görülür. Bunun şer'i hükümlere dokunulmayarak öteki mahkeme nizamı gibi düzenlenmesi kabil olur sanılır.."demektedir. Medeni Kanunun dilimize aktarılarak uygulanmasını öneren bir başbakanın, Osmanlı İmparatorluğu döneminde düşüncelerini açıkca Padişaha açtığını görüyoruz. Ali Paşa, bundan 120 yıl önce 24 Ocak 1980 kararlarını da eleştirmiş ve bu günün Maliyecilerine ışık tutmaya çalışmıştır. Vasiyyetnamesinde 24 Ocak kararları için şunları söylüyor:

"Efendimiz, mali itibar Devlet'in ana temellerinden biridir. Bu konuyu ele almak akıllıca bir davranıştır...Kredi kuruluşlarının sayısını azaltmak önemlidir. Bunlar, itibarımızın esasını oluşturan halkın servetini kemirmekte, küçük sanayi ve ticareti

felce uğratmaktadır. Bu kuruluşların borç tahvilleri, borsada bizim yüzde beşlik İstikraz tahvillerimize ve değişik borçlanmalarımıza rekabet etmektedir. Borsa oyunları sait tahvillerin değerini düşürmekle kalmayıp, devlet parasını da zarara sokmaktadır. Borsadaki dalgalanmalar, tahvil sahiplerini şaşırtıp paniğe uğratmaktadır...".

Özal hükümetinin Ali Paşanın bu sözlerine kulak vermesi hayırlı olacak. Öylelikle halkın tasarruflarının kemirilmesinin önüne geçilebilir ve borsadaki dalgalanmalar Türk parasının değer yitirmesine neden olmaz. Faiz gelirleri ile ülkenin ekonik büyümesinin gelişmeyeceği ve bu tür para işlemlerinin ancak kısa süreli geçici önlemler olabileceği kısa süreli önlemlerin genel bir model olarak benimsenemeyeceği daha o zamanların Osmanlı Devletinin Sadrazamı Ali ve Fuad Paşalar tarafından biliniyordu. Ne varki Padişah bu önerilere kulak asmamış, dış borçlanmayı sürdürmüş ve 1875 yılında koca imparatorluk bütün dış devletlere birer yazı göndererek kendisinin İflas masasına oturacağını bildirmiş, ödemeleri durdurduğunu ilan etmek zorunda kalmıştı. O tarihte Düyunu Umumiye İdaresi Osmanlı Devletine resmen el koymuş oldu. Yabancı mali denetim resmiyet kazandı.

Ali Paşa Vasiyyetnamesinin bir başka bölümünde şunları söylüyor:

"..Gelişmiş ve teşvik gören sanayileri sayesinde bir yüz yıldan beri dünyayı kendi ürünlerine boğan Avrupa sanayii ile rekabet kolay değildir. Bizde bol olan ham maddelerin değerlendirilmesi öngörülerek sanayimiz, Avrupa mallarına sınırlı ölçüde rekabet edebilir. Bütün olanakları kullanarak ithalatı kısıtlamak gerekir.."

Ali Paşa 1984 lerin Türkiyesinde neler olabileceğini tahmin etseydi, her halde" çıkıta muzu da İthal etmeyiniz" diye yazardı.

Ali Paşanın Vasiyyetnamesinde Sayın Turgut Özalın alması gereken pek çok öğüt var. Ali Paşa diyor ki:

"...İktisadi çıkarlarımızın gerektirdiği kadar olmasa da gümrük vergileri arttırılmıştır. (biz şimdi gümrük vergilerini arttırmayı denesek, Ortak Pazar izin verir mi) Gelecekte, hükümet mamul ve ham maddelerimizin ihracını kolaylaştırmalı ve yabancı mal ithalini mümkün olduğunca önlemelidir. Biz yolu açtık, bizden sonra gelenler gereğini yapsınlar..".

Ali Paşanın 1868 yılında açmış olduğu yol 115 yıl sonra yabancı kaynaklı önerilerle nasıl da kapanmış oldu. Bunları yazan Ali Paşa bir konunun adam akıllı farkında. İhracatı önerirken, gümrük kapılarını ardına kadar açmanın akıllıca bir iş olmayacağı. Bir noktayı da iyice biliyor. Faizlerin artışı ve Kredi kurumlarının çoğalması halkın tasarruflarını kemirir ve faizler de eğer yüksek ise tasarruflar yatırıma dönüşmez, yurt içinde artan para işlemleri refah sağlamaya, ekonomik büyümeyi gerçekleştirmeye yetmez. İşsizlik artar ve sosyal patlamalar ortaya çıkar, Ali Paşanın korktuğu başa gelir:

"... Hiç bir beşeri güç, milliyetler prensibi ve sosyalizmin ortaya çıkardığı olayların gelişmesine engel olamaz..."

Ali Paşa gibi Fuad Paşa da bilge bir insan. Ciddi ve tutarlı devlet adamı. Padişah Sultan Abdül Aziz'e şunları yazıyor:

"...Hünkarım acı ve büyük bir gerçeği tam olarak kabul etmeye çaba harcamalısınız. Osmanlı İmparatorluğu tehlike içindedir. Komşularımızın hızla gelişmesi ve atalarımızın inatcı yanlılıkları bizi bu gün aşırı ölçüde olumsuz durumda bırakmıştır. Korkunç felaketin önüne geçmek için, Siz Hünkârımız geçmisi değiştirmek ve Halkımızı yeni amaçlara yöneltmeniz gerekir. Bazı bilgisiz yurtseverler, eski araçlarımızla eski büyüklüğümüzü yeniden yapıtlayabileceğimize Sizi inandırmaya çalışıyorlar..."

Fuad Paşanın din konusunda ve Eğitim sorunundaki düşüncelerinin de ne denli çağdaş olduğu ve laik düşünceyi nasıl özümsediğini ortaya koyması yönünden ilgi çekicedir. Siyasal vasiyyetnamesinde şunları yazıyor:

"...Moral ve nesnel büyüklüğün sürekli kaynağı, sosyal gelişmenin tek temeli kamu eğitimidir. Kara, deniz yönetimi, hepsi bunun içindedir. Bu temel olmadan bizim için, ne güçlüne bağımsız düşünemem. Dinimizin olağanüstü eğiticiliğine rağmen, öğrenim türlü nedenlerle bizimle birlikte çok geri kalmıştır. Sayısız medreselerimiz, zengin kaynaklarımızı o denli yararsızca tüketiyor ki, o kaynaklar ulusal eğitimin büyük sistemi içinde elimizde malzeme olarak hazır bekliyor..Bizim müslümanlarımızın beni gâvur ya da din düşmanı olarak lânetleyeceklerini biliyorum. Onların öfkelerini unutuyorum, çünkü onlar benim ruhumu ve ne de dilimi anlayamazlar..".

Bu aydınlık ve yurtsever düşüncelere bu gün her zamankinden daha çok gereksinimiz varmı dersiniz?

Basında yozluklar:

"SAKINCASIZ"

CAN BERKMEN

Perde açıldığında sahne ışıkları Cibiliyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü Güven İnan'ın görkemli odasını aydınlatıyor. Oyunun kahramanı, bir zamanlar Marksizm diye mangalda kül bırakmayan, sonra da sermaye yanlısı gazetesinde solun her kesimini suçlayan haber ve yorumlara yer veren bir kişi. Oyunun adı Sakıncasız. Yazarı Cumhuriyet gazetesi köşeyazarlarından Uğur Mumcu.

Sakıncasız, Mumcu'nun ikinci oyunu. İlki 1978 yılında Ankara Sanat Tiyatrosu tarafından sahnelenen ve 700 kez oynanan Sakıncalı Piyade idi. Sakıncalı Piyade ilkeli bir aydının - aydınların başından geçenleri anlatıyor, ilkeliye ceza verileceğini vurguluyordu. Mumcu, ikinci oyunu Sakıncasız'da ise artık sakıncasız bir hale gelmiş ilkesiz bir aydını, bir gazeteciyi anlatıyor ve ilkesizliğin, dönekliğin nasıl ödüllendirildiğini sergiliyor. 31 Mart tarihinden itibaren Hodri Meydan Kültür Merkezi'nde oynanacak, olan iki bölümden oluşan müzikal güldürüyü Mehmet Keskinoğlu sahneledi. Yılmaz Onay'ın yazdığı şarkı sözlerinin bestesini Tarık Öcal yaptı. Koreografi Duygu Aykal'a, dekor ve kostüm ise Gürel Oytan'a ait. On altı oyuncunun yer aldığı oyunda eski AST oyuncularından Rana Cabbar, Mehmet Keskinoğlu, Celile Toyon, ve Ayten Sert de rol alıyor. Uğur Mumcu "Sakıncasızlar" adlı oyunu için şunları söylüyor:

"Sakıncasız aslında benim günlük yazılarımda belgeleriyle kanıtlamaya çalıştığım basındaki yozlaşmayı anlatan bir oyun. Bu oyunda basındaki tek bir kişiyi ele alıp sergiliyor değilim. Amacım, bütün olumsuzlukları sergilemek. Bu nedenle, bu yozlaşmayı üzerinde taşıyan hayali bir kahraman seçtim. Bu kahraman basından, tanıdığınız biri değil. Belki tanıdığınız bazı kişilerin bileşimi. Hiçbir gazete ve kişiyle doğrudan ilişkili değil oyun, ama bazı çağrışımlar yapabilir."

Sakıncasız'ın yönetmeni Mehmet Keskinoğlu'na göre bu oyun "Bir basın kişisini teşhir etmek için yazılmış bir oyun değil: Bir 'ibret' dersi." Keskinoğlu, oyunda yeni bir sahne plastiğine yer verdiklerini de söylüyor.

Duygu Aykal'ın koreografisini de buna örnek olarak gösteriyor. Aykal ise "Yaptığım oyunun bütününe vücutla anlatımı katmak. Oyunda malzeme olan insanın tüm olanaklarından yararlanıyoruz. Dansçı kullanmıyoruz" diyor.

Türkçe'nin Özleşmesi ve Sanat

VECİHİ TİMUROĞLU

Bildiğimce, eski Çin kaynaklarından sonra, Türk soyu hakkında en eski bilgi, -özellikle, Batı kaynakları açısından önemli olan - Herodotos Tarihi'nde bulunuyor. Tevrat'ın verdiği soy bilgisinden daha eski olduğu kanısındayım. Skytler, kendilerini, soylarının en genç toplumu sayıyorlarmış. Köklerini de, şöyle gösterirlermiş: "Bu ülke boştu, burada ilk olarak Targitaos adında bir adam doğdu. Bu Targitaos'un babası Zeus, anası da Borysthenes ırmağının kızıymış." Müntekin Ökmen'in çevirisinden aldığım bu söylentiye, Herodotos'un kendisi de inanmamış ki, tırnak açıp "Benim aklım ermez ama, bana ne, efsane böyle diyor." diye ekliyor. Bu Targitaos, Tevrat'taki Togarna'dır. Anlayacağımız, 'Turan' sözcüğünün kökenidir. İlgisi olmamakla birlikte, Herodotos Tarihi'nde anlatılan Skyt efsanesindeki bir olayı belirtmek istiyorum. Torgitaos'un üç oğlu olmuş. Oğulları zamanında, Skythia'ya, gökten altın araçlar düşmüş: Bir saban, bir boyunduruk, bir balta ve bir kupa. Büyük ve ortanca oğullar, ülkenin sahipliğini üstlenerek altın araçlara doğru yürümüşler. Araçların yanına vardıklarında, altınlar, birer kor haline dönüşüp ateşler saçmışlar. Ağabeyiler de koyup kaçmışlar. Küçük oğlan ateş saçan kütlelerin üstüne yürüyünce, altın nesneler sönüp yumuşamışlar. Ülke de, küçük oğlanın olmuş. Masallardaki küçük oğlanın ya da küçük kızın yüceltilmesini, bu olayı okuduktan sonra anlamışımdır. Her toplumun geleceği, tarihsel ilerlemeye daha yatkın olan genç kuşaklara verilir. En küçüklerin önemi buradadır.

Tevrat'ın Tekvin bölümünün onuncu öyküsünde anlatıldığına göre, "Nuh'un oğulları Sam ve Ham ve Yafet'in zürriyetleri bunlardır: Ve Tufan'dan sonra onlara oğullar doğdu. Yafet'in oğulları: Gomer ve Mecüc ve Maday ve Yavan ve Tubal ve Meşek ve Tiras. Gomer'in oğulları: Aşkenoz ve Rifat ve Togarna." Grek dilindeki Targitaos, dilimizde yaşamaktadır. Anadolu'da, Ermeniler'e 'Tacik' denir. Ermeni halkı da Türk halkına 'Dajik' adını verir. Bir suçlama kavramı anlattığı kanısındayım. Çünkü, İskitler, kölelerinin gözlerini oyar, onlara, atlarını sağdırtır, at sütündün içki yaparlarmış.Targitaos oğullarının işledikleri insanlık suçuna ortak olmama bilinci, bu iki halka, bir tarihsel kalıt olarak kalmış gibime geliyor.

İskitler'in ülkesinin Targitaos'un küçük oğluna kaldığını söylemiştim. Masallardaki 'küçük'ün güçlülüğünün de, 'tarihsel ilerleme motifi' olduğunu düşündüğümü belirtmiştim.Unut-

mayalım ki, "Düşüncenin tarihi-Dilin tarihi"dir. Buradan çıkarak, yaratıcı sanatla dilin ivmesi arasında, doğru orantıdan söz edebiliriz. Yaratıcı sanat, tarihsel ilerlemeye koşut kuramları izlemeyi zorunlu görüyor. İlerleme düşüncesi, 18. yüzyılda, Turgo, Condorcet ve Herder gibi burjuva sınıfının ileri gelen düşünürlerince biçimlendi ve öğreti durumuna getirildi. Bu düşünürler, tarihsel ilerlemeye, apaçık bir gerçek olarak bakmalarına karşın, onun özünü, itici güçlerini ve tarihsel yasalarını saptayamamışlardır. Turgo ve Condorcet, tarihsel ilerlemenin yasalarını, insanın gelişmeye açık 'manevi töz'üne bağlamışlardır. Hegel ise, tarihsel ilerlemeyi, bir 'Mutlak Ruh'un 'kendiliğinden gelişmesine' yormuştur. Bütün bunlarda eksik olan, tarihsel ilerlemenin soyut biçimde kavranmaya çalışılmasıdır. Oysa, insanlığın tarihi, özünde var olan karşıtlıkların, geçici duraksamaların, geriye dönüşlerin varlığına karşın, eskinin yerine yeninin, basitin yerine karmaşığın yasalarını içeriyor. Sanat, eskinin yerine yeniyi koyabilmek, karmaşığı çözebilmek için, toplumsal ilerlemenin tarihsel ilerlemeye koşut olmasının savaşımını veriyor. Yazın (edebiyat), bu savaşımı, yozlaşmış bir dille değil, ancak çağdaş bir dille sürdürmeyi başarabiliyor. Çünkü, saraylarda kalmış, halka yabancı bir dille yapılmış vazınsal sanat, kitlelerle iletişim kuramıyor. Tarihsel ilerlemenin ivmesini hızlandırmayı üstlenmiş sanat, kitlelere ulaşmak istiyor. Kitlelere ulaşmak isteyen yazın, her şeyden önce, kitlelerin dilini kullanmak zorunluğunda olduğunu duyuyor. Türkçe'nin Osmanlıca'dan her zaman ayrı durmasının, bir başka deyişle, saraya yabancı kalmasının tarihsel anlamı budur.

Ulusal nitelik taşımayan hiçbir sanatsal etkinlik, uluslararası nitelik kazanamaz. Uluslararası renk, ancak ulusal motiflerde aranabilir. 'Milli' naralar atılarak uluslararası boyutlara, başka bir deyimle evrensel değerlere kavuşulamaz. Bakın, yıllardır, ulaşmaya çalıştığımız Batı, bize büyük fütühatların sahibi olduğumuz zamanlarda nasıl bakmıştır? Barthelemy d'Herbelot, Bibliotheque Orientale (Doğu Kitaplığı) adlı yapıtında, Osmanlı şiirine pek değinmez. Kaynağında, bu değerli kitabı, d'Herbelot'nun ölümünden sonra, Venedik'te Galland yayımladı, (1697). Bu büyük araştırmacının Baki'den, Fuzuli'den, Naili Kadim'den haberi yoktur. Verdiği örnekler arasında, Hoca Saadettin Efendi'nin Osmanlı devletinin kuruluşunu anlatan kaside biçiminde koşuğu vardır da, Figani'nin ince gazelleri yoktur. İstanbul'da Büyükelçilik yapmış Donato, Della Litteratura de Turchi adlı (Türk Yazını Üzerine) yapıtını 1688'de yayımladığında, Venedik sanat dünyası şaşırmıştı. Bundan yüz yıl değin sonra, Toderini, Litteratura Turchesca'da Türk Yazısını, 1787), Osmanlı şiirine, ancak birkaç sayfa ayırabildi. Doğu Türkçesi, onu daha çok ilgilendiriyordu. Hele, ünlü Fransız düşünürü Voltaire'in II. Katherin'le mektuplaşmalarındaki tavrı, yazından anlayanları çatlatır. Katherin'in Osmanlı devletine bakışı açıktır. Kuzey feodalı, Akdeniz'e egemen olan feodalı or-

tadan kaldırmak amacındadır.Baltık'ın puslu göklerinden Akdeniz'in berrak iklimine açılmak isteyen Çariçe, Osmanlı Müslüman halklarının geriliğini abartır, onları aşağılar. Kandit'i İzmit'teki bir Bektaşi tekkesine bırakmayı yeğleyen Voltaire, hiçbir araştırmaya çaba göstermeden, Türk halkının kesinlikle şair çıkaramadığından söz eder. Thomas Chabert, İsviçre'de, Osmanlı şairlerinin yaşamöykülerini içeren bir kolleksiyonu sergileyince, birçok Batılı ükalanın bakış açısı değişti. Daha sonraki yıllarda, Chodzko, Baki'yi ve Fuzuli'yi Macarca'ya çevirdi. Wambrey, Türkkistan'da çalıştı ve Ali Şir Nevai'yi araştırdı. Dora d'Isra, Doğu Türkleri'nin Halk Şiiri (Poesie Populaire des Turck Orienteaux) adlı yapıtını yayımladı, (XX.yy.) Bütün bunlara karşın, Michaud'nun kırk üç ciltlik Genel Biyografi adlı yapıtında, Baki, Fuzuli ve Şeyh Galip gibi adlara yer verilmemiştir. Gibb ve Hammer gibi kimi tarihçiler, özellikle, Osmanlı şiiri üzerine çalışmışlardır. Ne ki, bu çalışmaları, Batı'daki etkinliğimiz açısından değerlendiremeyiz. Osmanlı şiirine verilen önemi göstermez bu tür çalışmalar. Bir uzmanlık alanının ürünleridirler ve yalnız uzmanları arasında önem taşırlar.

•

Osmanlı yaşam biçimi tarihe gömülüp yerine ulusal Türk yaşamı geçince, tarihsel ilerleme yasalarına koşut olarak, hiçbir zaman Osmanlılaşmamış Anadolu halkının konuşma diline uygun ulusal bir dil yaratma çabaları da başladı. Yazın da ulusal dille birlikte çağdaş dünya yazınının yanında yer almaya çalıştı. Sonuç, Türk şiiri için, Türk öyküsü için, Türk romanı için, onur getirici olmuştur. Türk dilinin özleşmesiyle başlayan büyük çıkış,Nazım Hikmet'i, Orhan Veli'yi, Cahit Külebi'yi, Melih Cevdet'i, Cemal Süreyya'yı, Özdemir İnce'yi, Ali Cengiz Kanlı, Ahmet Arif'i, Enver Gökçe'yi, dünya şiiri içinde büyüttü. Bu şairler, evrenselleşmiş Türkçe'dirler. Osmanlıcıların durmadan sözünü ettikleri Türk beğenisi bunların elleriyle evrenselleşmiştir. Büyük romancı Halit Ziya, Osmanlıca'nın kurbanıdır. Yaşar Kemal de özleşen Türkçe'nin ödülünü aldı.

Kısası, Türk Dil Kurumu'nun çalışmalarını ketleyen her türlü yasa çalışmalarına karşın, Türkçe kendi utkusunu sürdürecektir. Belki, tarihin akışı, bir süre için, geriye çevrilecektir. Ama, tarihsel ilerleme kendi ırasına (karakter) uygun biçimde doğrultusunu yitirmeyecektir. Özleşen Türkçe'yle yaratılan çağdaş Türk yazını da, halkının sorunlarına yakınlık duyarak evrensel boyutlara ulaşacaktır. Tarihsel gerçekliği anlatan sözler, hiçbir zaman 'slogan' olarak kabul edilmemelidir. YÖK'lü Türk Dil Kurumu, kesinlikle Atatürk'ün özlediği Türk yazınından yana olamayacaktır. Türk yazarı da, Atatürk'ün yolunu açtığı Türkçe'den başka bir dille yazmayacaktır. Çünkü, 'düşüncenin tarihi- dilen tarihi'dir.

*

Sayın okurlarımız,

27 Mart Dünya Tiyatrolar günü. Yenigün Sanat Dergisi olarak her zaman her fırsatta sanat faaliyetlerinin ve sorunlarının sıcağı sıcağına gündemde tutulması, çözümü için gerekli şartların oluşturulması ve kazanılmış hakların korunması ve geliştirilmesi için elimizden geleni yapacağız.

27 Mart Dünya Tiyatrolar Günü'nü fırsat bilerek özel tiyatrolarımızın sorunlarını Ankara'dan başlamak kaydıyla tekrar gündeme getirmek istedik. Bu amaçla Ankara Halk Tiyatrosu, Ankara Sanat Tiyatrosu, Ankara Birlik Tiyatrosu ve Sanatevi Tiyatro Birimi ile "TİYATRO SORUŞTURMASI" başlıklı ve aşağıdaki soruların yöneltildiği söyleşiler yaptık.

1- Tiyatro topluluğu olarak sorunlarınız nelerdir?
2- Bu sorunların çözümü için önerileriniz nelerdir?
3- Amatör tiyatronun profesyonelce örgütlenmesi ve profesyonel tiyatroyu beslemesi konusundaki çaba ve önerileriniz nelerdir?
4- Dünya tiyatrolar günü ile ilgili söyleyecekleriniz nelerdir?

ANKARA HALK TİYATROSU

—Ülkemizde gözle görülen bir gerçek var: Tiyatro sanatına taze bir kan taze bir soluk gerekmektedir. Türk tiyatrosunun motorize edilmiş kuvvetleri görevini gören özel tiyatrolarda devlet yardımı ile yeni bir dönem başlamıştır. Ancak unutulmaması gereken bir nokta da özel tiyatroların öncü görevini gerektiği gibi yerine getirememesidir. Şüphesiz ki bunun kaynağı özel tiyatroların sorunlarıdır. Dokuz yıllık bir geçmişe sahip bir özel tiyatro olarak sorunlarımızı sıralamaya çalıştığımızda, hepsininde tüm özel tiyatroların ortak sorunları olduğunu görüyoruz.

Hiç şüphesiz ki sorunların başında salon konusu gündeme geliyor. Salon sahiplerine yüksek kira ödeyerek varlıklarını sürdürmeye çalışan özel tiyatroların bu sorununa mutlak bir çözüm getirilmelidir.Özel tiyatroların Anadolu turnesi yapmalarının önündeki en büyük engellerden biri olan salon sorunu Devlet Tiyatroları'nın ve devletin elindeki salonları bu tiyatrolara tahsis etmesiyle giderilebilir.

Yine Anadolu turnesi sırasında özel tiyatroların sıkça karşılaştıkları izin verilmeme sorunu var. İstanbul'da Ankara'da yüzlerce kez oynanmış olan bir oyun için Anadolu'nun herhangi bir kentinde yeniden izin almak durumundasınız. Günlerce süren bu işlem sonucu izin alamadığınız iller de olabiliyor.

Türk Tiyatrosu'nun genel olarak bir yazar sıkıntısı içinde olduğu da

gözle görülür bir gerçek. Kanımca bu konudaki kısırlığın başlıca nedeni fikir ve sanat alanında yaşanan sıkıntılar ve bulanıklardır.

Belirtmeden geçemeyeceğim bir konuda basının ve iletişim araçlarının ilgisizliğidir. Birkaç büyük özel tiyatronun dışında magazin basını ve sanat basını diğer küçük özel tiyatrolara gerektiği ilgiyi göstermemektedirler.

— Tiyatro yazarları Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bir dizi öneriler getirdiler. Bu önerilere katılmakla beraber, sorunun yalnızca bu maddi şartların yerine getirilmesiyle çözüleceğini sanmıyorum. Esasen sorun fikir ve sanat alanındaki durgunluğun yerini canlılığa ve çoksesliliğe dönüşmesiyle çözülecektir. Yazarlar önce kendilerine telif yaratacak üretkenliği göstermeliler ki telif haklarında yeni düzenlemeler istemekte haklı olsunlar. Önce bu ortam sağlanmalıdır. Batı tiyatrosunun neden bizden ileri olduğunu düşünürken ortam konusundaki farklılık mutlaka dikkate alınmalıdır.

Tiyatromuzun Sorunlarını yazar için de tiyatrocu içinde sermaye çözemez. Büyük paralar yatırılarak hazırlanan tiyatro soslu konserler ve içerikten, sanatsal nitelikten yoksun gösteriler tiyatro sanatını temsil edemez.

Tiyatro sanatının sevilmesi bir kültür politikası olarak benimsenmelidir. Tiyatro sanatına ilgi ülke çapında bir kampanya ile beslenmelidir. Okullarda tiyatro eserleri üzerine kompozisyon görevleri verilsin, öğrencilerin, yu[illegible]n dairelerin oyunları topluca izleyebilecekleri kam-

panyalar geliştirilmelidir.

Anadolu turnesinde il kültür müdürlükleri hiçbir rol oynamıyor. Oysa kültür müdürlüklerinin varlık nedeni bu tür etkinlikleri gerçekleştirmektedir.

Devlet yardımının olumlu etkileri oluyor şüphesiz. Ancak iki yıldır yardımın tamamı dağıtılmıyor. Tamamı dağıtılmalı, yardım kuruluna katılan "özel tiyatrolar temsilcileri" özel tiyatrolar tarafından seçilmeli. Spekülasyonları ortadan kaldırmak için yardımın hangi kriterler esas alınarak dağıtıldığı kamu oyuna ve tiyatrolara açıklanmalı.

— Amatör tiyatroların profesyonel tiyatrolara katkılarından söz ederken tek bir nokta üzerinde durmak gerek: Oyuncu sağlamak. Yetenekli oyuncu sıkıntısı çeken özel tiyatrolar oyuncu gereksinimlerinin büyük bir çoğunluğunu amatör tiyatrolardan yetişen oyunculardan sağlamaktadırlar.. Özel tiyatroların yardımları ise yalnızca eser seçimi ve oyun sahneleme konusunda olmaktadır.

— Üç yıldır dünya tiyatrolar gününün kutlanışında aynı şeyi söylüyorum, Unesco'ya bağlı Uluslararası Tiyatro Enstitüsü (İTİ) senede bir kez bütün tiyatrolara mesaj göndermekten başka ne yapıyor? Arkasında büyük bir maddi destek olan ve konumu itibariyle etkin bir kuruluş olması gereken İTİ'nin varlığını bilen varmı? Gerek ülkemiz sanatını dış dünyaya gerek dış dünyanın sanatını Türkiye'ye aktarmak, tiyatro sanatçılarını aydınlatmak, güçlendirmekle mükellef olan bu kuruluş senelerdir suskunluğa gömülmüş durumdadır. Bütün bunlara karşın tiyatromuz bu yıl da Sayın Tarık Buğra'nın mesajını seyircilere okuya-

cak ve akşam Belediye Temizlik İşçilerine, Huzur evi sakinlerine oyunlarını ücretsiz sergileyecektir. Biz bu olumlu geleneğe sahip çıkıyoruz ve İTİ'nin görevinin senede bir mesaj göndermek olmadığını, Türkiye'de tiyatro sanatına katkı açısından bu kuruluşun önemli bir rol oynayabileceğine inanıyoruz. Bunun dışında söylenmesi gereken bir şey daha var: O da özgür düşüncenin tiyatro sanatına yapacağı katkının tartışılamayacağı ve en çok ihtiyaç duyduğumuz şeyinde düşünceye saygı olduğudur.

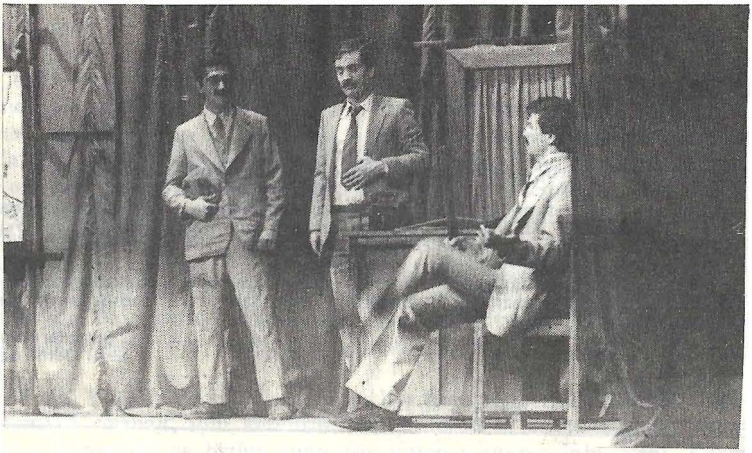

SANATEVİ

— Mali sorunlar ve

Oyun bulma sorunu.

— Devlet yardımının artması ve

Oyun yazarlığını teşfik, yarışmalar ve ödüller, telif haklarının artması.

— Devlet konservatuarı ve DTCF tiyatro kürsüsü dışında özel tiyatroların da kurslar açıp oyuncu, yazar yetişrilmesine katkıda bulunması gerekir, Sanatevi bu yıl bu türden bir kurs açmış ve oldukça başarılı olmuştur.

— Dünya tiyatrolar günü bence giderek işlevini kaybeden, coşkusu azalmış bir gündür. Çalakalem yazılmış bir bildirinin okunmasıyla kutlandığı sanılıyor.

Saygılarımla
Erol Demiröz

EDEBİYATTA BİR YABANCI YA DA FERYAD

Veysel ÖNGÖREN

Remzi İnanç, İhsan Atar'la tanıştırdı ve Enver Gökçe'nin yazılarını basıma hazırlamak işinde benim de çalışmam istendiğini söyledi. Doğrusu, kıvanç duydum. Göğsüm genişledi. İnsan adam yerine konmayı böyle ender zamanlarda duyar gibime geliyor. Anlaşılacağı gibi Enver Bey yeni ölmüştü. Yayınlanmamış yazıları vardı.

Söylenen günde, İnanç'ın dükkanına geldiğim zaman Vecihi Timuroğlu'nu da orada buldum. Ve beraber çalışacağımızı öğrendim. Oradan da beraber çıktık. Yürürken Timuroğlu sordu: "Yapılacak işi biliyor musun". "Enver Bey'in yazılarını hazırlamayacak mıyız?" dedim. "Öyle değil. Neruda çevirilerini basıma hazırlayacağız" dedi. "Hangi dilden bu çeviriler". "Fransızcadan". "Kim kimiz". "Sen, ben, İhsan Atar". "İçimizde Fransızca bilen kim?" "Ben". "İyi".

Üç ay çebelliştik. Vecihi Timuroğlu, Fransızca bilmiyordu. İhsan Atar'la, benim Fransızcam hak getire. Bu yüzden, hem çok geciktik, hem çok çekiştik. Enver Bey'in yazısı, Muzaffer Erdost'un yazısından da beter. Karınca duası. O zaman, beni bağışlayın, yoruldum, dedim. Timuroğlu, "Sen olmazsan çalışmam" dedi. Ben de, öyleyse, Fransızca bilen bir arkadaş yaptıklarımızı bir kere denetlesin, dedim. Timuroğlu, başka biri gelirse ben ayrılırım dedi. Ve ayrıldı da.

Başka bir arkadaş gelince de, yaptıklarımızı adeta yeniden okuduk.

Aslında bu ara sıkıştırıldık da. Çabuk olsun denmekteydi. Bize kitabın Adam Yayıncılığa verileceği söylenmişti. Ataol Behramoğlu Adam Çeviri Yayınlarının başındaydı. Ama o ara tutuklandı. Tutuklanınca da kime güveneceğimizi bilemez olduk. Ankara'da Dayanışma yayınlarına verilmesi için Ayten Şinik'e tavsiyede bulunmayı İhsan Atar'la kararlaştırdık. Öyle de yaptık. Kabul de etti. Yayın Müdürü Ahmet Telli ile Sözleşmeyi ikimiz hazırladık ve Ayten Şinik'le, Dayanışma Kooperatifi Başkan Nusret Kemal'e ben imzalattım. İhsan Atar da ordaydı. Ayten Şinik, "basıla" imzası vermeden yayınlanamıyacağını sözleşmeye koyduk. Kitap mizanpajı ve düzeltmeleri de Ahmet Telli ile ben son biçimine vardırdık. Kaygı, şiirlerin olduğu gibi yayınlanmasıydı. Dayanışma Ankara'da idi. Elimizin altındaydı. Sözleşme bize bu hakkı veriyordu. Ve üyeleri benimsediğimiz sanatçıları içeriyordu.

O gün bugün, Vecihi Timuroğlu, her fırsatta, beni sırf kitabı Dayanışmaya vermek, için kendisini tasfiye etmekle suçlamaktadır. Fransızca bilmediği ve bizim buna göz yummadığımız için, yani, Enver Bey'i kötüye kullanamadığı için ayrılmıştır.

Bir kanıt da ortada. Hasan Hüseyin hakkında dergilerde yazı yazma şampiyonu durumdadır. Ama özel söyleşilerinde, "Hasan Hüseyin Marksist değildi" demetten de çekinmemektedir. Bu doğal bir söz ve bunun suç olacağı kaygısıyla yazılamıyacağını belki hesaba katmaktadır. Gerçekten de bu sözün hiç bir önemi yoktur. Ama, arkasını da getirmektedir: "Çünkü bilmezdi. Size temin ederim ki günde yarım sayfa okumazdı" demektedir. İşte bu son sav, Hasan Hüseyin'i de kötüye kullanmanın imi'dir. O halde ne diye yazılar yazmakta, ve, yanlış yunluş yazmaktadır. Edebiyatta bir yabancı olduğu için, birinin Hasan Hüseyin hakkında taş gibi bir yazı yazıp, kendisini pek zor durumda bırakabileceğini düşünmemektedir.

Benmerkezciler ve reklâm adamlarının bir inancı vardır. "Okunanın etkisi o andadır" derler. Lakin edebiyat, bunun tam tersidir.

YEDİ ÇATALLI KAZIK

HASAN HÜSEYİN

üçüncü mevki yolcusuyduk
üç kişiydik
üçümüz de
    şehvetle köylü cıgarası içiyorduk

biri bendim
biri İstanbul'u merakım
        biri iş derdi

üç gün üç geceden sonra üçümüz
            haydarpaşa deyip durduk
haydarpaşa'da bir tiren durdu
pişmanlığa benzer bir tiren durdu
gözlerimiz bizden yana değil artık
        yağlıboya bir İstanbul, çıldırasıya!

boğaz'ı motorla geçeceğim
aptal yerine korsan yüzerek geçeceğim
sirkeci'den gece vakit bir tiren
ve kımıl kımıl savaşlar avrupası
ve petrol
ve petrolün imansız saltanatı
        avrupa'yı çok merak ediyorum
        avrupa'yı çok merak ediyorum
        avrupa'yı çok merak ediyorum
kurşunlu barış türküleriyle hıncahınç caddeleri
düşünen boşveren sövüp sayan geceleri
susuzluğa benzer bir kıyamet içinde
kırık dökük umutları dev sancıları
tüm alkole batmış ekmek ve gazeteyi
parlayan alacakaranlıkta buram buram şiiri
çocukların düşlerini çok merak ediyorum
            avrupa'yı çok merak ediyorum
            avrupa'yı çok merak ediyorum
            sonumuzu çok merak ediyorum

yüzünün arkasında rüzgâr gibi bir İstanbul
dokunsan bütün yapraklarım birden dökülecek
bulup bulup yitirdiğim anılarım sızlıyor
birzamanlar silik soluk yaşadığım İstanbul
padişahlar merlerler düşler şehri İstanbul
unutulmuş nişan çiçekleri antika vazolarda
o soylu samurların ağrıyan vatansızlığı
kopmuş köşebağları — yıkılmış günü — ürkek ve
(haraçmezat
güvelerle güvelerli — şaşkın ve sonrasız ve yıkık
kim yazmış bu kitabı neresinden başlamalı
neresinden yakmalı bu saltanat döküntüsünü
benden adres soruyor silindir şapkalı biri
ya hep kuran okumuş ya soycak kahireli
uzun sivri yüzlerinde âsuri bezirgânlığı
bir avuç leş sineği kıral mezarlarından
sen deli misin hacı — ben mekândan münezzehim
işsizim duraksızım cıgaram kuru mu hacı

madam okkalı madam — üç sıra altun gerdanı
martılar gözlerime konup kalkıyor
gözlerimden yağmur yağmur uyku akıyor
rıhtımı kahvesinde bir çırak var ki
rıhtım kahvesinden palabıyık nargileler

kimlik cüzdanımı denize atsam diyorum
atsam diyorum şu köprü'yü sanki ne diye
sanki ne diyeymiş yalnızlığın eşkıyalığı
adımı birdenbire
adımı birdenbire unuttum
bir patron bir dilenci bir serseri hah ha
adım benim bir köşede kerpiçler arasında
karanlıkta gözler gibi bakıştığımız
dalgın oyun kuzusu
kimsesiz adım
asker mektupları — mapusâne türküleri — yara
(izleri
karakollar — hacizler — han köşeleri
adımı birdenbire sanki ne diye
sanki ne diyeymiş yokluğa yalvarmalarım
adım benim
inatçı topal karınca!

köprü'nün dilinden, hiçkimse anlamıyor hah ha
yoklukların ortasında salaklar oratoryosu
ey kahraman ey ışıksız ey uşak ey madalyalı
bütün sesler bölüşüldü — leyleğe laklak hah ha
hah ha diyor varoşlardan kara bulut gibi hah ha
geliyor doğurarak
geliyor emzirerek
geliyor adım adım
bozulup düzelerek
hah ha diyor ha bakalım — leyleğe laklak hah ha

birsabah yine sisler arasından İstanbul gözükecek
sanki ne diyeymiş yalnızlığın eşkıyalığı
yüzünün arkasından rüzgâr gibi bir İstanbul

yaşamak deyip körtopal bir dünya yaratmışız
sapıtıp olmıyacak düşlere girmiş batmışız
gece elimden tutup kandilimkör dolaştım
darmadağın paramparça kötü sayıklıyordu
etleri çürükçürüktü ekmeği bizans kokuyordu
bir ölünün koynundan utanarak kaçtım
şarkıları sevmiyordum kerratı sevmiyordum
tefecilik gibi birşey
vurgunculuk gibi birşey
iğrenmek, gibi birşey
pulları dilekçeleri tapuları sevmiyordum
yerimi yitirmiştim bir gören çıkmıyordu
ışıkları sevmiyordum karanlığım ağrıyordu
kerpiç dam körkaranlık aklımdan çıkmıyordu

her şarkıdan acıburuk bir satır
minareler İstanbul'u felâha çağırıyorlar
İstanbul dedikleri bir paket köylü cıgarası
İstanbul dedikleri bir tas işkembe çorbası
İstanbul dedikleri bir güzel başıboşluk
gözlerimde mazlum bir karabeyaz
şu insanlar, şu ışıkta kıvıl kıvıl telâş telâş insanlar
kim çala, kim oynaya, hah ha
hah ha diyor ha bakalım — leyleğe laklak hah ha
bir avuç rakı serpsem yüzleri aydınlanacak
beni tutup asacaklar, sonra bana, tapacaklar
minareler İstanbul'u felâha çağırıyorlar
bırakın çağırsınlar İstanbul'u felâha
bu ezanlar olmasa bu yalınkılıç minareler
İstanbul vallahi yıkılırdı!

hiç böyle kıvılcımlı günler yaşamamıştık
başlarımız üstünde ateşli paraleller
yasağın ıslıkla çalındığı böyle hiç görülmemişti
belimin ortasında betonarme saltanatı
keops, cüce keops, inatçı çöl domuzu!
cüceler sarmış dünyanızı kıyamet cüceleri!

domates sokaktaydı ben sokaktaydım
kalın kara bir çizgiyi birlikte aştık
ağustos gömleğimde kire batmıştı
gülerek kahırlıydık çok kötü atılmıştık
iş deyip ekmek deyip, yaşanası dünya deyip
gölgemizi yılansırtı bulvarlara yıkmıştık
keşke hiçkimeseyi görmese tanımasaydım
anama sövselerdi keşke — kimseden iş sormasaydım
bu bendeki yürek demirdenmiş demirden!

hacının semâverinden tekke model şeyh zemzem
demokratik imbikleme kamyonlu kervanbaşı
hayda bre post kavgası, gidinin kıytırıkları!
şehzade'den hiç böyle, gazaplı geçmemiştim
beyazıt'ta bir akşam müzelik olup çıktım
ellerim büyüyordu ellerimden korkuyordum
sarayburnu karanlıkta bir destan okuyordu
beyoğlu başka çırpınıyordu edirnekapı başka
sirkeci duvar duvar üstüme yıkılmıştı

bir eski plâktır estirir arka sokaklarda
bir yaşlı çeşmedir döktürür zehirzıkkım
İstanbul dedikleri bir kilo domatestir
İstanbul'a turist gelir inci gelir göz gelmez
İstanbul'u domates kadar hiçkimse bilmez

karakalem bir İstanbul çiziyorum karmakarışık
altun, gözlüklü yalınayak bir İstanbul
işaret parmağımda bir damla kan
gökyüzü bölükpörçük kırpışıyor üstümde
deniz katran gibi göbeğinden soluyor
reklâm ışıkları ağrıtıyor karanlığımı
şimdi yıldız ışığında iki kerpiç başbaşa
kav çakmak kara kaygu acı türkü içiçe
arabın cenneti soğuk — dondum be usta
lâponur cenneti sıcak — yandım be usta
beni şahdamarımdan kestin be usta
şol cennetin ırmakları şorlamaz, kanım gibi
içi kardeşlik yüklü bulunur benim gibi
yanar İstanbul'un ışıkları yeleley yanar söner
sallanır karanlıkta derviş derviş şilepler
yüreğimi tutmasam — sesimi tutmasam yok mu
yarıgece demeyip sırılsıklam
galata kulesinden haykıracağım
karakalem bir İstanbul karmakarışık!

ben adımı kavga gibi atmışım ortalara
adımın arkasında kançiçekleri
şu cüceler olmasa şu müzelik kırtıpiller
İstanbul vallahi yıkılırdı
bir patrona bin kadın — üç kardeşe bir gelin
hah ha diyor ha bakalım — leyleğe laklak hah ha
tüysüz, bir hamal herkese birden bakıyor
İstanbul'u şeleklemiş günah gibi çekiyor
semerinin kaşından İstanbul gözüküyor
kubbeler boyu kitap ve yalınkılıç minareler
güzeller güzeli İstanbul gözüküyor
—gidinin kıytırıkları!—
semerinin kaşından osmanlı gözüküyor
semerinin kaşından kurtuluş, gözüküyor
semerinin kaşından sosyal adalet
—ah ulan aptaloğlu!—
ben bu semeri biryerlerde görmüş gibiyim
ben bu semeri vallahi tanıyorum
yıldız'dan tanıyorum — haşmetpenahın mükellef
(gardırobundan
non memorandum spesiyal
— gidinin kıytırıkları!—
şu cüceler olmasa şu müzelik kırtıpiller
İstanbul vallahi yıkılırdı!
karakalem bir İstanbul karmakarışık
altun gözlüklü yalınayak bir İstanbul

bu benim çektiklerimin bir adı var ben bilemiyorum
bir çocuk ağlıyor içimde — kıyısında çocuk bahçe-
(lerinin
gözlerimde arefeler — ellerimde bayramsonu yor-
(gunlukları
hangi iskeleye varsam içimde bu ürperti
nezaman düdükler ötüşse çıldırasım geliyor!
caddeler döşeyip caddesiz olmak
yapılar kondurup yuvasız olmak
gemilere baka baka yaşlanmak
bu benim çektiklerimin bir adı var ben bilemiyorum
adımın arkasında kançiçekleri

yasakları çok merak ediyorum
korkuları çok merak ediyorum
bir gözümde belâ bir gözümde şer
yumruğumda zenci boksör — yüreğim grevöncesi
sonumuzu çok merak ediyorum!

bu benim çektiklerimin bir adı var ben bilemiyorum
ben bilemiyorum
ben
bilemiyorum!

Öykü

AYSIN UĞUR KEZER

MÜMTAZ BEY'İN UYKUSU

Dış kapının gıcırtısıyla uyandı Mümtaz bey. Pek uyandı da sayılmaz. Uykuyla uyanıklık arası, düşle, düş sonrası bulanıklığıyla fosforlu saatine baktı. Şaşırdı. Saat beş otuz. Sabahın körü. Bu saatte kim açıyordu bu yaygaracı, pasli kapıyı? Üç mü, beş mi, olmuştu saymamıştı, ama son günlerde, kapının bu zamansız açılıp kapanmalarıyla uyanıyordu uykusundan. Sağdan sola döndü. Sıkıladı gözlerini. Uyku, hızla uzaklaşıyordu bedeninden.

Aynı ürkek adımlar, şimdi de merdivenleri çıkıyordu. Merdivenleri... Merdivenler üst katta oturan dul ev sahibine ulaşıyordu. Genç, tombul, akça pakça, utangaç Nebahat Hanım'ın evine. Kim geliyordu bu saatte?

Nebahat Hanım eşini iki yıl önce yitirmişti. Çocuksuzdu. Kimi kimsesi yoktu. Yani böyle zamansız saatlerde gelip gidecek bir yakını. Kocasını yitirdikten sonra Yozgat'taki anası babası; kendileriyle baba evine dönmesi için ısrar etmişler, yalvar yakar olmuşlar, ama Nebahat Hanım, nuh demiş peygamber sonunda pes ettirmişti ailesini. "Ne halin varsa gör," deyip; öfkeli, kırgın, tedirgin, gözleri arkada çekip gitmişlerdi.

Gidiş o -gidiş. Bir daha da gelmediler. Nebahat Hanım da gitmedi. Gidemedi. Ayrılamadı iki katlı evinden. Üç kayısı, bir armut bir şeftali, dört portakal, renk renk güller, hanımelleri, yasemintler, krizantemler, zambaklar, menekşeler, sardunyalar, akşamsefaları, kirligülsümler, filbahrller, oyaçiçekleri, katmirlerle her mevsim kımıl kımıl olan beş yüz kırk metrekarelik bahçesinden.

Alt katı kiraya verir, kocasından dul maaşı da bağlanınca gül gibi geçinir giderdi. Kiralık levhasını astıktan sonra bir dolu insan geldi gitti. Kimseyi gözü tutmuyordu Nebahat Hanım'ın. Yeni evlileri istemiyordu. Yaşlı karı kocaları da. Çocuklularla konuşmuyordu bile. Daha doğrusu ne istediğini, ne beklediğini bilmiyordu Nebahat Hanım. Gelenleri, çeklik kara gözleriyle süzüyor, öğrenmek istediklerini öğrenince de, "Şimdilik kiraya vermekten vazgeçtim," diyordu. Sonra da çat kapı.

Aylarca boş kaldı ev. Zamanla gelen giden de azaldı. Mümtaz Bey tam o sırada talip oldu eve. Hem de evi görmeden. Dairedeki bir arkadaşı soktu aklına. Evi, bahçesi, ev sahibi kadını öyle bir övdü, öyle bir dillendirdi ki, kim olsa gönüllenirdi.

Önceleri olmazlandı Nebahat Hanım. Olmazlandı, çünkü iki çocukluydu Mümtaz Bey. Ama Mümtaz Bey'in arkadaşı; allem etti, kallem etti, alttan aldı, üstten aldı, sonunda kabullendirdi Nebahat Hanım'a. Ne demek yani? Geçmişleri vardı. Nebahat Hanım'ın kocası sağken, sıkça gelip gelmişlikleri, yemiş içmişlikleri vardı.

Mümtaz Bey karısına, çocuklarına gereken gözdağını verdi. Evsahibini rahatsız etmek yok! Bahçeye girmek, hele hele çiçek koparmak, meyvelere uzanmak yok! Söylemesi Mümtaz Beyden. Dinlemeyen başına gelecekleri bilir!

Öykü

Bu zamana değin gül gibi geçindiler. Seyrek de olsa gelip gittiler birbirlerine. Mümtaz bey, odununu, kömürünü alıverdi Nebahat Hanım'ın. Bozulan musluklarını onarıverdi. Nebahat Hanımı'ın akça pakça gerdanına, dolgun bacaklarına, çukur dirseklerine, yaprak kıvrımlı etli dudaklarına baktıkça içi bir hoş oldu. Yüreği kabardı, taştı. Geceleri uykuları kaçtı. Rüyalarından ter içinde uyandı. Kaçamak, kuşkulu, baygın bakışlarla sarıp kuşattı Nebahat Hanım'ı. Bir iki sözle nabız yokladı. Boşuna! Sanki bir duvardı Nebahat Hanım. Sanki bir kraliçeydi. Dokunulmazlığı vardı.

Sonunda pes etti Mümtüz bey. Aklından geçenlerden utanır oldu. Sustu, pıstı, her kuşun etinin yenmeyeceğini kabullendi.

Salt kendisine karşı değil; tüm erkeklere; uzak, ölçülü, aldırmaz davranıyordu Nebahat Hanım. Konu komşuya, bakkala, manava, müteahhit Ahmet Bey'e, kendisi gibi dul Emin Bey'e, karısı bir başkasıyla kaçıp gitmiş herkese kapalı kutu canım. Bugüne değin kimse dın diyememiş Nebahat Hanım'a.

Bir de bu sabaha yakın açılan kapı, ürkek ayak sesleri olmasa...Merakından ölecek Mümtaz Bey, Aklına kötü şeyler geliyor, ama olacak şey değil. Yapmaz Nebahat Hanım.

Ya yanılıyorsa... İşte buna dayanamaz Mümtaz Bey. Az dolanmadı ardı sıra. Az kaçmadı uykuları. Onca emek boşa mı gitsin? Neden bir başkası...Neden Mümtaz Bey değil? Öyle ya, neyi eksik?

Eksik de ne? Eksiği yok, fazlası var. Yakışıklı, saygın bir işi, dolgun bir maaşı var. Gücü kuvveti de yerinde...

Doluya koyuyor almıyor, boşa koyuyor dolmuyor. Bir yerinden yakalasa, bir yerinden kaçırıyor. Binlerce senaryo yazıyor, binlerce senaryo bozuyor. En olmayacak zamanda, en olmayacak yerlerde karşısına dikiliveriyor Nebahat Hanım'ın hayali. Çukur dirsekleri, yayla gerdanı...Bir çözse ayak seslerinin gizini, rahatlayacak. Oh... be, diyecek. Yeniden düzenleyecek halini tavrını. Yeni senaryolar yazacak. Olmuyor, olmuyor! Hep boşlukta kalıyor Mümtaz Bey.

Karısının ağzını arıyor, konu komşunun Nebahat Hanım'a karşı davranışlarını gözlüyor. Farklı bir şey yok. Herkes saygılı, yine dost, yine güvenli Nebahat Hanım'a.

Olmayacak. Bu giz, böyle arpacı kurnrusu gibi düşünmekle, alı mora, moru ala karıştırmakla çözümlenmiyecek. Bir daha ayak seslerini duyunca...fırlayacak yataktan Mümtaz bey. Çat kapı. Gözleriyle görecek her şeyi. Lami cimi yok, yapacak bunu.

Erkenden yattı Mümtaz Bey. Geç yatarsa belki uyanamaz. Duyamaz kapının açılıp kapandığını, ayak seslerini. Düşünmek bile istemiyor. Uyanamazsa merakından ölebilir. Bu gizi çozemezse iyice sapıtır. Sekreter Nuran Hanım'a, Nebahat Hanım der yine. Evrak imzalatmaya gelenlerin yüzüne bomboş gözlerle bakıp, "kapı açıldı," der. "Ayak sesleri," der. Şaşkın, kuşkulu, alaycı baktırır herkesi yüzüne. Sokaklarda kendi kendine konuşur, başını sallar. Durur, yürür, durur, yürür. Kırmızı ışıkta kendini caddenin ortasında bulur. Bir güzel haşlanır polis tarafından. Onca insan içinde para cezasına çarptırılır. Yanlış otobüslere biner yine. Sigarasını ters yakar. Boyunbağını takmadan gider işine. Yanan sobayı yakmadı diye odacıyı azarlar. Kompostoya tuz eker, yoğurda karabiber.

Döndü durdu yatakta. Güya erken yatmıştı, güya erkenden uyuyup da kapı açıldığında uyanıverecekti şıp diye. Olmuyordu. Yarın mutlaka uyuklayacaktı masa başında, ama olsun.

Sigaranın birini yaktı, birini söndürdü. Kitap okumaya çalıştı. Sık sık saatine baktı. İlk kez karısının ağzı açık uyuduğunu görüp şaşırdı. İki kez tuvalete gitti. Gözleri, küçüldükce küçüldü, ama sonunda muradına erdi.

Merdivenden inen ayak seslerini duyduğunda çaydanlığı ocağa koymak için mutfaktaydı. Öylesine şaşırdı ki, çaydanlık elinden düştü. Nasıl şaşırmasın? Daha önceleri hep merdivenleri çıkan ayak seslerini dinlemiş, senaryolarını gelen biri üzerine kurmuştu. Şimdi her şey alabora olmuştu. Yeniden düşünmeliydi. Aklı karıştıkca karıştı. Merdivenleri çıkan ayak sesleri, merdivenleri inen ayak sesleri...

Öykü

Mümtaz Bey mutfakta, yere düşen çaydanlığa deli deli bakarken demir kapı açıldı, kapandı. Birden büyük bir öfke seline kapıldı Mümtaz Bey. Mutfakta böyle alık alık bakınırken yine kaçırmıştı gerçeği. Gerçek, demir kapıdan uçup gitmişti.

Mümtaz Bey ne yapacağını bilmez, mutfağın ortasında dinelirken yeniden duydu ayak seslerini. Hızla, yeni bir senaryo oluştu kafasında. Nasıl düşünememişti? Birileri kapıyı açıyor, dışardakini alıyordu içeriye. Soluk almadan koştu kapıya.

Kapının açılmasıyla birlikte Nebahat Hanım, merdivenin üçüncü basamağında kalakaldı. Ürkerek, şaşkın, utangaç baktı Mümtaz Bey'e. Ne diyeceğini şaşırdı. Kızardı, başını eğdi. Geceliğinin eteklerini çekiştirdi, saçlarını düzeltti.

— Bu kapı da çok gürültülü kapanıyor, uyandırdım sizi, kusura bakmayın, deyip hızla çıktı merdivenleri.

Hiç bir şey diyemedi Mümtaz Bey. Bakakaldı kadının arkasından.Usulca örttü kapıyı. Şimdi oturup filmin kopuk yerlerini birbirine eklemeliydi. Senaryoyu tamamlayıp sonuçlandırmalıydı. Vay utangaç Nebahat Hanım vay! Vay kimseye yüz vermeyen, hep yukardan bakan Nebahat Hanım vay! Bundan sonrası kolay canım .Bütün iş, birkaç gece daha uykusuz kalmaya dayanıyor. Nebahat Hanım'ı merdivenleri çıkarken değil, inerken yakalamalı. Kimi uğurladığını gözleriyle gördükten sonra...Kolay...kolay...Ondan sonra iner süngüsü Nebahat Hanım'ın Tafra mafra yapamaz artık. Şimdilik hiçbir şey olmamış gibi davranmalı. Eski hamam eski tas olmalı her şey. Bırakmalı, rahatca oynaşsın Nebahat Hanım. Geceleri alsın dostunu içeriye. Uğurlasın sabahları. Sabreden derviş, muradına ermiş.

İki gün daha uykusuz kaldı Mümtaz Bey, ama merdivenlerden ne inen oldu na da çıkan. Besbelli, Mümtaz Bey'den korkusuna dostunu almıyordu artık Nebahat Hanım. Unutturmak, arayı soğutmak istiyordu. Az hınzır değildi canım. Kolay sanıyordu Mümtaz Bey'i aldatmayı. Mümtaz Bey bu! Bir şeyi kafasına koymasın. Aç kalır, susuz kalır, uykusuz kalır, ama ulaşır sonuca. İnatsa, inadın rahmetlisi, sabırsa, sabrın okkalısı Mümtaz Bey'de. Gün ola, harman ola. Yüzdü yüzdü gerisine geldi. Bırakır mı işin ucunu?

Üçüncü günü, uykuya yenik düşmemek için uyku giderici haplardan aldı. Eczacı bir tane yeter dedi, Mümtaz Bey iki tane içti. Ne olur, ne olmaz. Arkadaşının birinden, eline alınca bırakılamıyacak denli sürükleyici bir roman istedi. Geçti oturma odasına. Ortalıktan el ayak çekildikten sonra oturdu masanın başına. Elektrikli çay ocağını taktı pirize. Şekerli, şekersiz tam on sekiz çay içti. Her iki çayda bir de sigara. Altı kez gidip yüzünü yıkadı. Musluktan akan suyun sesi, ayak seslerini duymasını engeller diye küvetteki sudan tasla alıp yıkadı yüzünü. Kolonya sürdü eline yüzüne. Bile bile gözlerine kaçırdı. Kolonyanın gözlerini alev alev yakmasından garip bir zevk duydu. Romanın seksen ikinci sayfasına gelmişti ki, merdivenleri inen ayak seslerini duyup fırladı yerinden. Terliklerini giymedi, aman ses çıkmasın. Ses çıkmasın ki, ürkmesin Nebahat Hanım. Bir adım dışarıdakiler attı, bir adım Mümtaz Bey. Dışardaki ayak sesleri durunca, Mümtaz Bey de durdu. Ürkütmemeli kuşu.

İşte tam sırası. Son basamaktan da indi ayak sesleri. Çat kapı.

Nebahat Hanım elinde Tekir kedisiyle kalakaldı sahanlıkta. İçini gösteren geceliğiyle sanki üryandı. Uyumaz mıydı bu adam? Merdivenden inerken ses çıkarmamak için gösterdiği onca gayrete karşın yine de uyanmıştı Mümtaz Bey. Deli miydi, ulu muydu?

Mümtaz Bey'in hayretten irileşen gözlerine bakmamaya çalışarak:

— Şey, dedi. Yine uyandırdım sizi. Kusura bakmayın. Tekir'in bu saatlerde tuvalet ihtiyacı oluyor da. Sessiz olmaya çalışıyorum. ama uykunuz çok hafif herhalde...Bundan sonra akşam yemek vermeyeyim bari...

Bir film: "GOLDA"

Türkkaya ATAÖV

Dünya sinema tarihinin ünlü isimlerinden, yetenekli oyuncu Ingrid Bergman'ın başrolde olduğu "Golda Diye Bir Kadın" başlıklı bir film çevrildi. Bergman'ın herhalde son oyunu olan bu filmi ben de videodan izledim.

İsrail'de Çalışma ve Dışişleri Bakanlığı yapmış, sonra da Başbakanlıkta bulunmuş olan bu hanımın kuşkusuz ilginç bir yaşamı ve kişiliği vardır. Filmin sonunda dendiği gibi "Yirminci Yüzyılın en büyük kadını" değildir ama ısrarlı ve mücadeleci ruhuyla kuşkusuz olağanüstü biri olmalıdır. Ama öte yandan bir takım belgesel eklerle de donanmış olan film, tek yanlı bir anlatım, daha açıkcası tarih ve hukuk gerçekleriyle uyuşmayan bir propaganda kurdelasıdır.

Küçücük bir kızken doğduğu Rusya'da anti-semitik "Pogram"ları yaşamıştır. "Anti semitizm" bir çeşit ırkçılıktır. Semitik Irk'a, bunun içinde özellikle Yahudilere yöneliktir. Başka türlü ırkçılık biçimleri de olmuştur. Hala olagelmektedir. Irkçılığın temelinde bir ekonomik sömürü isteği yatar. Örneğin, bazı Afrikalılar siyah oldukları için sömürülmüyorlar, sömürüldüklerinden ötürü ırkçılığa hedef oluyorlar. Avrupa'nın Asya, Afrika ve Latin Amerika anakaralarına sömürgeci saldırıları tüm bu topraklarda bir sömüren-sömürülen ilişkisi yaratmıştır. Bazı Yahudilere saldırı biçiminde özetlenebilecek olan "pogrom" olayı da temelde ekonomik bir sömürüdür. Belli bir düzenden kaynaklanır. Yoksa, Yahudi olmayanlar Yahudilere husumet iç-güdüleriyle doğmuş değillerdir. Antisemitizm belirli düzenlerin bir sonucu olduğu

gibi, her Yahudi buna hedef te olmamıştır. Nazi Almanyası'nda en kötü örnekleri görülen Yahudi mezalimi böyle bir rejimle bütünleşen Yahudileri bu yüzden kapsamamıştır. Film bu gerçeğe ve bundan doğan birçok gerçeklere değinmemeyi yeğliyor.

Oyuncu Bergman, yaşamını canlandırmak istediği Golda Meir'in ağzından "Filistin'i İngilizlerden önce Türkler yönetiyorlardı, onun için Yahudiler de oraya gidemiyordu" diyor. Bununla vurgulanmak filmin genel çarpıklığı içinde dengesizlik yaratan bir sözdür. Önce, Yahudileri Avrupa'daki "Engizisyon" dan on-beşinci Yüzyılın sonunda Osmanlı Türkleri kurtarmıştır. İspanya başta olmak üzere, heryerde katlediliyorlardı. Osmanlı yönetimi onları, Filistin'de dahil olmak üzere devletin çeşitli toprakları üstüne yerleştirdi ve yaşamlarında serbest bıraktı. Fermanlana kendi örgütlendiler ve başka yerlerde öldürülen Yahudiler, Osmanlı "millet" sistemi içinde geliştiler; üç tuğla Yahudi milleti başının protokolda yeri vardı. Ancak, Siyonizmin Avrupa'daki emperyalist ülkelerin her birinin kapısını çalarak Filistin'de onların tabii ki bu tasarılara boyun eğmeyeceklerdi. Türklerin Yahudilere ilişkin olarak geniş hoşgörü hatta koruyuculuğunu böyle bir cümleyle özetlemeğe kalmak tarih önünde sahtekarlıktır.

Siyonizm Filistin'de istediğine orada bizden sonra kurulan İngiliz Manda Yönetimi ve onun izleyen Amerikan baskısıyla kavuşmuştur. Film İngiliz Siyonist yöneticilerin kapıları Yahudi göçüne açtığı gizlenerek, 1939'a yaklaşan yıllarda bu göçün sınırlanması üstünde dramatik sahnelerle duruyor. Golda Maier "İngiltere 1917 Balfoar bildimisini nasıl çiğner?" diye soruyor. O belge nedir ki? Asla! İngilizce'de "devlet" (state) anlamına gelen kelime açık- bağlantılardan kaçınan bir İngiliz devlet adamının bir Yahudiye yazdığı bir mektuptur. Nihayet, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, 29 Kasım 1947 de, ayrıntılarını çok iyi bildiğimiz kararıyla, Filistin'i bölme tavsiyesinde bulunduğunda, gene Golda Meir radyodan "koşulara hitaben" yaptığı bir konuşmada, Arap dinleyicilere "uluslararası örgütün çoğunluğunun isteği budur; buna riayet ediniz" diyor. Yıllar sonra, aynı örgütün çoğunluğu "29 Kasım" ı "Filistin Halkıyla Uluslararası Dayanışma Günü" ilan etmiştir. Gene aynı çoğunluk Siyonizmi "biri çeşit ırkçılık ve ırk ayrımı" olarak kabul etmiştir. Ve bir kaç yüz karar İsrail'i suçlamaktadır. İsrail bu çoğunluk kararlarının hangisiyle kendisini bağla saydı?

Film boyunca İsrail bir "barış havarisi", Araplar savaş yanlısı olarak sunulmaktadır. Ürdün Kralı Abdullah adam akıllı karikatürize edilmiştir. Film Arap mültecilerini nasıl oluştuğunu kapalı bırakmak istiyor. Arap liderleri onlara kaçmalarını söylemiş! Deir Yasin ve benzeri katliam olaylarının hiçbirin sözü yok. Hatta bir ara Golda Meir'i oynayan Bergman bu göçmenler için gözyaşı döküyor...

Belgesel eklerle de bir tarih filmi kanısını uyandırmağa çalışan bu film bir propagandadır. Orta Doğu bunalımlarını temelinde yatan Filistin sorununu tarih ve hukuk açılarından öğrenmek isteyenler için güvenilecek bilgi veren bir çaba değildir.

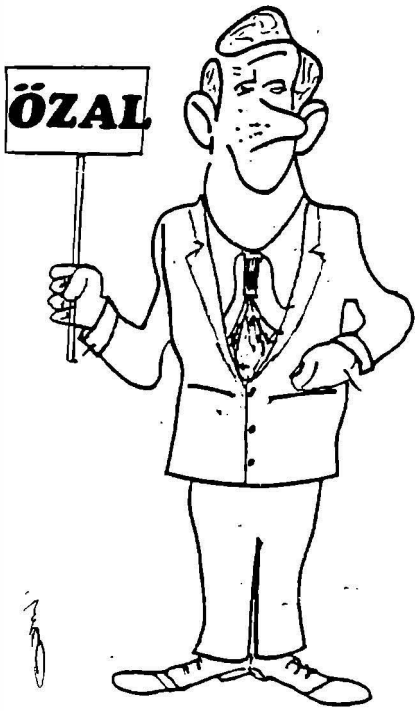

ÖZAL'DAN ÖNCE

ÖZAL'DAN SONRA

Kısa Haberler

BERLİN'DE TÜRK HAFTASI

23-27 Nisan tarihleri arasında Berlin Enternasyonal Kongre Merkezi Salonları'nda, "Türk Edebiyat Dünyası - Türk Kitap Haftası" adı altında yazarlar kongresi ve bir kitap fuarı düzenlenecek.

Düzenlemede, Türk edebiyatından çeşitli örnekler sunulacak, söyleşi, okuma, sohbetler aracılığı ile Türkiye'den 70 yayınevinin katılacağı kitap fuarı gerçekleştirilecek ve Türk edebiyatı Almanya'da etkin bir biçimde tanıtılmaya çalışılacak.

*

ARJANTİN'Lİ BÜYÜK YAZAR JULİO CORTAZAR ÖLDÜ

Çağdaş Latin Amerika edebiyatının en büyük yazarlarından biri olan Julio Cortazar, altmış dokuz yaşında Paris'de öldü. Cortazar'ın birkaç ay önce lösemiye yakalandığı ve durumunun kötüleşmesi üzerine on gün önce Paris'deki Saint Lazare Hastanesi'ne kaldırıldığı bildirilmişti.

1941'de Belçika'da Arjantinli bir ailenin çocuğu olarak doğan öğrenimini Arjantin'de sürdürmüş, 1951'de Peron rejimine karşı çıktığı için ülkesinden ayrılmak zorunda kalmış ve Paris'e yerleşmişti. Geçen yıl Nikaragua'yı ziyaret eden Cortazar, burada Kültürel Bağımsızlık Ruben Dario Nişanı'yla ödüllendirilmişti.

Son olarak Birleşmiş Milletler Eğitim, Kültür ve Bilim Örgütü UNESCO'nun yönetiminde ve Casa de las Americas Ödülü'nde görev yapmış olan Latin Amerika yazının önde gelen yazarlarından Julio Cortazar. Yaşamı boyunca insan haklarını büyük bir içtenlikle savunmuştur. Yapıtlarında bunun altını çizerek vurgulayan yazarın önemli yapıtları arasında şunlar bulunuyor: "Rayuela-Seksek", "Los Premios", "Libro de Manuel-Manuel'in Kitabı", "Bestiaro", "Todos los Fuegos". Yazarın "Las Armas Secretas-Gizli Ordular" kitabı ünlü İtalyan yönetmen Michelangoelo Antonioni'nin "Cinayeti Gördüm" adlı başyapıtının esin kaynağı olmuştu.

*

SURURİ – CEZZAR TOPLULUĞU FRANSA YOLCUSU

Gülriz, Sururi - Engin Cezzar Tiyatro Topluluğu, 13-27 Haziran 1984 tarihmeri arasında Fransa'nın Nancy kentinde düzenlenecek Dünya Tiyatro Festivali'ne çağrıldı. Topluluğun yönetmeni Engin Cezzar, bu konuda yaptığı açıklamada şunları söyledi: "Geçen yıl sahnelediğimiz Kaldırım Serçesi'nin yankıları Fransa'ya dek uzanmış. Parasal koşullarımız elverirse, bu çağrıyı değerlendirip Türkiye'nin Fransa'daki kültürel tanıtımına katkıda bulunmak istiyoruz"...

*

"BİNBOĞALAR EFSANESİ" FRANSIZ SAHNELERİNDE

Ünlü romancımız Yaşar Kemal'in "Binboğalar Efsanesi" adlı eseri Fransız Tiyatro Yönetmeni Gerart Gelas tarafından Avingnon'da Chene Noir tiyatrosunda sahneye konuldu.

Dekor ve kostümlerini Metin Deniz ve Müziğini Zülfü Livaneli'nin yaptığı eser büyük ilgi gördü.

Fransız oyuncular tarafından sahnelenen oyun Türkmenlerin göçebe yaşamını konu alıyor.

*

AYÇA DÖRT ORTAĞININ YENİ KİTAPLARINI YAYINA HAZIRLADI

Kısa adı 'AYÇA' olan, Anadolu Yazarlar Çevirmenler Araştırmacılar yayın üretim Kooperatifi dört ortağının yeni yapıtlarını önümüzdeki günlerde piyasaya sürmeye hazırlanıyor. Kooperatif yöneticilerinden aldığımız bilgiye göre bu kitaplar Vecihi Timuroğlu'nun "Feodal öyküler"i, Aysın Uğur Kezer'in "Yüreğe sevgi gerek" romanı, Ali Nejat Ölçen'in Karl Marks'dan çevirdiği "Çin sömürüsü", Şevket Yücel'in "Denemeler" adlı yapıtlarıdır.

*

DÜNYA TİYATROLAR GÜNÜ KUTLANDI

—Dünya Tiyatrolar Günü'nün yirmi üçüncüsü, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kutlandı.

Merkezi Paris'te bulunan ve 1984'de kurulan Uluslararası Tiyatro Enstitüsü'nün (İTİ) girişimiyle 1962'den bu yana her yılın 27 Mart günü Enstitüye üye ülkelerde kutlanan Dünya Tiyatrolar Günü'nde, bu yıl ülkemiz sahnelerinde Tarık Buğra'nın kaleme aldığı bildiri okundu.

Tarık Buğra'nın hazırladığı bildiri özetle şöyle:

"Tiyatro da, spor gibi, insanları kaynaştırabilecek, birbirlerine ısındırabilecek ve asıl önemlisi sevgiyi, anlayışı, hoşgörüyü engelleyen eğilimleri ve içgüdüleri eğitebilecek bir araçtır...Tiyatro, insanın kendisini tanımak, kendisini anlamak, mutluluğun engellerini, mutsuzluğun sebeplerini bilmek ihtiyacından doğmuştur. Tiyatro insandadır.

"Ve, insan kendisi ile ilgilendikçe, kendisini aradıkça, öteki insanlarla ve toplumu ile ilişkilerini kavramak ihtiyacını duydukça, tiyatro varlığını da, önemini de koruyacaktır...Tiyatroyu kendi çıkarı için kullanmak isteyen ve kullanan güçler, bütün ülkelerde daima olmuştur ve gerçek aydınların tiyatroya önem verişleri bu yüzdendir. Bu önemseyişi bizler de, kişiliğimizin onuru ve kafa bağımsızlığımız adona benimsemeliyiz."

*

"ORKESTRA" ANKARA' DA SAHNELENİYOR

Ali Poyrazoğlu tiyatrosunun Kasım ayından bu yana İstanbul'da sahnelediği "orkestra" adlı oyun 29 Mart'dan buyana Ankara'lı sanatseverlere gösteriliyor.

Ali Poyrazoğlu'nun yönettiği oyun Nürnberg Mahkemesi tutanaklarından, Fania Fenelon'un anılarından ve 2. Dünya Savaşı'na ilişkin kaynaklardan yararlanarak hazırlandı.

*

ÖDÜLLÜ BULMACA

SAYIN OKURLARIMIZ

Bir beyin jimnastiği olarak gördüğümüz "BULMACA" sayfamız hiç şüphesiz sizin çok kısa bir zamanda çözümleyeceğiniz niteliktedir. Amacımız ileride daha profosyonel ve araştırmaya, öğrenmeye zorlayıcı bulmacalar sunmaktır. Bu konudaki çalışmalarımız sürmektedir. Bu sayımızdaki Bulmacayı doğru cevaplayanlar arasında yapacağımız kura çekimi ile 10 okurumuz KEMAL BAYRAM'ın "SABAHATTİN ALİ OLAYI" adlı kitabını kazanacaklardır.

SOLDAN SAĞA

1- Öznelcilik
2- Bir taşıt/Gerçek
3- Hız / Bir duyu
4- Notada duraklama İşareti / Komşu bir ülkenin başkenti
5- Sunma / Bir nota / Tersi bir çoğul eki
6- İşçi (eskidilde) / Kütüğü yarmak için kullanılan uçu sivri yassı enli çivi takoz.
7- İsim san / Bir renk
8- Çinko'nun simgesi / Saz ozanları arasında yapılan değiş yarışı
9- Merkezde bulunan bir eksenin çevresinde dönebilir kurs ya da çember / Kimi cisimlerin dilde bıraktığı izlenim.
10- Bir erkek adı / Bu iş oldu anlamında kullanılır.
11- Bir cins baştık / Büyükbaba
12- Rey / İçinde hayati sıvının dolaştığı boru / İlave
13- Sonsuz (Eski dilde)

YUKARIDAN AŞAĞI

1- Toplumsallaştırma
2- Bir ev aleti / Bir ünlem
3- Üfleyerek çalınan bir çalgı aleti / Ekip
4- Yas / Tavlada iki
5- İleri bir tarihe atmak / Üst üste konulmuş şeylerin her biri
6- Tersi ilave / Basit bir deniz aracı.
7- Derinin gözeneklerinden sıcak heyecan gibi nedenlerle sızan sıvı / Değer
8- Vilayet / Dünyanın uydusu / Eski bir mısır tanrısı
9- Bir emir / İsim
10- Katılma
11- Tersi anlam / den başka
12- Okumak, üzerinde düşünmek

YENİGÜN YAYINLARI

Kemal Bayram

İnsan konuşa konuşa

Kemal Bayram

AL SENİN OLSUN

şiirler

Kemal Bayram

İPEK YÜZLÜ ÇİN

Gezi notları

MAYIS AYINDA ÜÇ YENİ KİTAP

İSTEME ADRESİ : Agâhefendi Sokak, Uçar Han 8/5 Ulus-ANKARA

SENİNKİ ÖLMEK DEĞİL.